

Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğü ve İhlali Halinde İlgililerin Ceza Hukuku Sorumluluğu Üzerine Değerlendirme^(*)

Evaluations on the Obligation of Reporting Suspicious Transaction and the Criminal Liability of the Related Persons in case of Breach of the Obligation

Uğur YAZICI^(**)

Öz

Hukuk devleti iddiasında olan ülkeler ekonomik kazanç elde etmek amacıyla suç işlenmesine müsaade etmezler. Özellikle örgütlü suçluluk neticesinde önemli miktarda suç geliri elde edilmektedir. Elde edilen bu suç gelirlerinin aklanması ise günün teknolojik ve ekonomik gelişmelerine göre çeşitlenmektedir. Suç gelirlerinin aklanması suretiyle elde edilen ekonomik değerler ülkelerin ekonomik düzenini, sosyal yapısını ve siyasi alanlarını etkileyebilecek seviyelere ulaşmıştır. Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele için çeşitli uluslararası örgütler ve uluslararası birlikler belli ülkeleri bağlayacak farklı öneri ve kuralları metin haline getirmişlerdir. Sınır aşan bir nitelik kazanan suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede önleyici tedbirlerin etkin bir şekilde yürütülmesi son derece önemlidir. Suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede en önemli önleyici tedbir ise şüpheli işlem bildirimidir. Şüpheli işlemlerin bildirilmesi suçtan elde edilen gelirlerin önlenmesini ve suçun kazanç kapısı olarak veya meslek olarak ya da geçim kaynağı olarak görülmesinin önüne geçecektir. Çalışmamızda şüpheli işlem bildiriminin suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede ortaya çıkan uluslararası metinlerdeki kapsamı ve çerçevesi belirtilerek ulusal mevzuatımızdaki güncel durum açıklanacaktır. Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğündeki ilgili yükümlüler ile yükümlülüğün kapsamı anlatıldıktan sonra yükümlülüğün ihlali veya yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesine bağlanan idari ve cezai sorumluluk ortaya konulacaktır.

^(*) Araştırma Makalesi / Makale Geliş Tarihi: 07.06.2023 - Makale Kabul Tarihi: 04.07.2023
DOI: 10.56701/shd.1310965

^(**) Tetkik Hakimi, Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü;
Ankara Hacıbayram Veli Üniversitesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, Ankara - Türkiye
E-posta: ugur.yazici@hbv.edu.tr
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0003-4999-3851>

Anahtar Kelimeler

Suç Geliri, Şüpheli İşlem Bildirimi, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri, Suçu Bildirmeme.

Abstract

States claiming the rule of law do not allow crime to be committed in order to gain economic gain. Especially as a result of organized crime, a significant amount of proceeds of crime is obtained. The laundering of these proceeds of crime varies according to the technological and economic developments of the day. The economic values obtained by laundering the proceeds of crime have reached levels that can affect the economic order, social structure and political fields of the countries. In order to deal with laundering the proceeds of crime, various international organizations and international associations have put different proposals and rules that will bind certain countries into text. It is extremely important to carry out preventive measures effectively in order to fight against laundering the proceeds of crime, which has gained a transnational feature. The most important preventive measure in the fight against laundering the proceeds of crime is suspicious transaction report. Reporting the suspicious transactions will prevent not only the proceeds of crime but also the crime from being seen as a source of income, as a profession or as a source of livelihood. In our study, the current situation in our national legislation will be explained by specifying the scope and framework of the reporting of suspicious transactions in the fight against laundering the proceeds of crime in the international texts. After explaining the relevant obligors under the obligation to report suspicious transactions and the scope of the obligation, the administrative and penal liability related to the breach of the obligation or failure to fulfill the obligation properly will be revealed.

Keywords

Proceeds of Crime, Suspicious Transaction Reporting, Value of Property Resulting from Crime, Failure to Report a Crime.

GİRİŞ

Ekonomik çıkar amacıyla işlenen suçlar, çoğu zaman bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmektedir¹. “*Uyuşturucu madde ticareti, göçmen kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, petrol kaçakçılığı, doku ve organ ticareti, fuhuş*” gibi ekonomik çıkar amacı ile işlenen suçların oluşturduğu geniş çaptaki küresel ekonomi, bu suç örgütleri tarafından kontrol edilmektedir². “*Suç örgütleri bu faaliyetlerini yasal şirketler veya ticari işletmeler yoluyla yerine getirmektedirler*”³.

Ekonomik çıkar amacı ile işlenen suçlar yoluyla elde edilen yüksek miktardaki kazancın, meşru yollardan elde edilmiş gibi çeşitli araçların kullanılması suretiyle ekonomik sisteme dâhil edilmesi, ciddi toplumsal ve ekonomik sorunla-

¹ İzzet Özgenç, *Suç Örgütleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020) s. 145; Veli Özer Özbeç, *Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap - Genel Hükümler*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), s. 34.

² Fatih Yurtlu, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçları Bakımından Teori ve Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme*, Cumhuriyet Şahin, *Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler - C: I - II*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020) s. 447.

³ Özbeç, *Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap*, s. 35.

ra neden olmaktadır⁴. Çıkar amaçlı suç örgütlerinin ekonomik ve siyasi alandaki faaliyetleri sebebiyle ekonomik ve siyasi mafya tabiri de kullanılmaktadır⁵. Suç örgütleri faaliyetleri sonucunda elde ettikleri ekonomik güçle birlikte ülkelerdeki siyasi, adli, idari ve askeri makamlara nüfuz etme imkânını elde etmektedirler⁶. Dolayısıyla suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanmasına yönelik faaliyetler, yalnızca meşru ekonomik düzeni değil hukuk toplumunun bütün yapısal unsurlarını da derinden etkilemektedir⁷.

Siyasi amaçlarına ulaşmak için şiddeti bir yöntem olarak seçen terör örgütleri de çoğu zaman ihtiyaçları olan mali kaynağı ekonomik çıkar elde ettikleri bu suçlardan temin etmektedir. Dolayısıyla suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanmasıyla terörizmin finanse edilmesinin, çoğu zaman birbiriyle yakın ilişki içerisinde olduğu görülebilmektedir⁸.

Tüm bu gerekçelerle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin meşru ekonomik sisteme sokulmasına yönelik fiillerle mücadele etmek, günümüz ulusal ve uluslararası otoriteleri bakımından bir zaruret halini almıştır.

I. GENEL OLARAK SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASI VE TERÖRİZMİN FİNANSMANI

A. SUÇ GELİRİNİN AKLANMASI

Suç gelirlerini aklama eyleminin ilk örneği, Amerika Birleşik Devletleri'nde içki yasağının olduğu dönemde, bir suç örgütü lideri olan Al Capone tarafından gerçekleştirilmiştir. Al Capone, “*içki kaçakçılığından elde ettiği gelire yasal görünüm kazandırmak için öncelikle çamaşırhaneler satın almış, akabinde içki kaçakçılığından elde ettiği geliri çamaşırhane zincirinden elde ettiği gelirlerle karıştırarak muhasebelendirilmesini sağlamıştır*”⁹.

Yasal olmayan yollardan hukuka aykırı olarak elde edilen gelire, organize bir şekilde meşruiyet kazandırma çabası, “*karapara aklama*” kavramını ortaya çıkarmıştır. Söz konusu kavram ABD'deki yasadışı örgütlerin yasadışı elde ettikleri gelirleri legal hale getirmek için açtıkları çamaşır yıkama merkezleri sonrasında kullanılmıştır¹⁰. Amaçlarına ulaşmak isteyen suç örgütleri, buldukları

⁴ Özgenç, *Suç örgütleri*, s. 145.

⁵ Özbek, *Ekonomi ceza hukuku birinci kitap*, s. 35.

⁶ Özgenç, *Suç örgütleri*, s. 145.

⁷ Yurtlu, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçları Bakımından Teori ve Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme*, 448.

⁸ Yurtlu, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçları Bakımından Teori ve Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme*, 448.

⁹ Sedat Güner, *Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması*, (Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 193.

¹⁰ Devrim Aydın, Çetin Arslan, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama ve Terörün Finansmanı Suçları*, (Ankara: Yetkin, 2021), s. 17.

ülkelerde ihtiyaçları olan parasal desteğin büyük kısmına suç olan fiilleri gerçekleştirerek ulaşmaktadırlar¹¹. Aklamaya konu gelirler ise çoğunlukla uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti, silah ticareti, insan ticareti gibi suçlardan elde edilmektedir.

Karapara öğretide, “*genel olarak, suç sayılan bir fiilin işlenmesinden elde edilen para, mal, gelir veya değer*” olarak tanımlanmaktadır¹². Karapara, uluslararası anlaşmalarda ve literatürde “*suç geliri*” kavramına karşılık gelen “*dirty money*” veya “*proceeds of crime*” gibi ifadelerle anılmaktadır¹³.

Çeşitli hukuki metinlerdeki karapara ve bunun aklanması ile ilgili tanımlamalara göz atıldığında, ilk olarak, 91/308/EEC Sayılı Avrupa Konseyi Direktifinde karapara, “*Uyuşturucu maddelerle ilgili faaliyetlerden ve bu faaliyetlere iştirak edilmesinden elde edilen her türlü kazanç*” olarak tanımlanmıştır. Viyana Sözleşmesinin 3. Maddesinin 1/a bendine göre ise 91/308/EEC Sayılı Direktif çerçevesinde, uyuşturucu madde ticareti ile ilişkilendirilerek bir karapara tanımı yapılmış, “*Bir iktisadi değere sahip maddi yada gayri maddi, taşınır yada taşınmaz her türlü varlık ile bu varlıklar üzerindeki bir hakkı veya menfaati kanıtlayan her türlü hukuksal belgeler ve araçlar suç sayılan faaliyetlerden kazandığı takdirde karapara olarak nitelendirilirler.*” ifadesi ile karaparanın tanımı genişletilmiştir. Nitekim Strazbourg Konferansı’nda bu tanım “*her türlü kriminal aktivitelerden elde edilen kazanç*” olarak ifade edilmiştir¹⁴.

Mevzuatımıza ilk defa 4208 Sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’da düzenlenen karapara aklama suçu ile giren karapara terimi hukuki kavram olma niteliği bakımından eleştirilmiştir; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda ilgili fiillere karşılık gelen suçun suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama olarak karşılık bulması ile karapara teriminin mevzuatta yerini suç geliri terimine bıraktığı söylenebilecektir¹⁵. 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile 4208 Sayılı Kanun’da yer alan karapara ibaresi yerini suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri, karapara aklama

¹¹ Mehmet Aksakal, *Karapara Aklama Suçu ile Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri*, (Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), s. 12.

¹² Ümit Kocasakal, *Karapara Aklama Suçu*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000), 13.

¹³ Uğur Dönmez, *Karapara ve Türkiye’de Karaparanın Aklanması ile Mücadele*, (İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 3.

¹⁴ Ramazan Başak, *50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi*. (Türkiye Bankalar Birliği, Yayın no: 206, 1998), 2.

¹⁵ Kerim Çakır, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016) s. 11, Murat Balcı ve Kerim Çakır, “Kripto Paraların Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 16(46), 313.

suçu ibaresi ise yerini aklama suçu ibarelerine bırakmıştır¹⁶. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri, suç geliri ve karapara kavramları literatürde eş anlamlı terimler olarak kullanılmaya devam etmektedir.

Karapara kavramının içeriğinin tespitinde, her türlü suçtan elde edilen malvarlığını, sayma suretiyle belirlenen suçlardan elde edilen malvarlığını ve belirli ağırlıktaki cezayı gerektiren suçtan elde edilen ekonomik değeri bu kapsamda kabul etme şeklinde farklı yaklaşımlar bulunmaktadır¹⁷. 4208 Sayılı Kanun döneminde karapara sayma suretiyle belirlenen suçlardan elde edilen geliri ifade etmekte iken 5549 sayılı Kanun ile suç listesi yaklaşımı terk edilmiştir. TCK m. 282 suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin aklama suçu düzenlemesinde *“alt sınırı 6 ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edilen para, altın, hisse senedi, menkul mal vb. malvarlığı değerlerinin”* suça konu olması sebebiyle öncül suçların belirlenmesinde belirli ağırlıktaki cezayı gerektiren suçtan elde edilen ekonomik değeri bu kapsamda kabul etme yaklaşımın esas alındığı görülmektedir.

Bir görüşe göre karapara aklama, *“Yasadışı faaliyetlerden elde edilen para veya para ile ölçülebilen ekonomik değerın mali sisteme sokularak yasal bir zeminde kavuşturulması ya da diğer varlıklara dönüştürülmesidir”*¹⁸.

Sonuç itibarıyla karaparanın aklanması, *“Kanunlarca tespit edilen belirli suçların işlenmesi neticesinde edinilen her türlü ekonomik değerın, meşruluk kazandırılması amacıyla yasadışı niteliğinden çıkarılarak, yasal ekonomik değere dönüştürülerek yasal ekonomik sisteme dâhil edilmesine yönelik tüm işlemler”* olarak tanımlanmaktadır¹⁹.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri (karapara) ile kayıt dışı ekonomik değer kavramlarının karıştırılarak eş anlamlı olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir. Ancak karapara kelimesinin anlamı, kayıt dışı ekonomik değerden farklıdır²⁰. Karapara, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeridir ve öncül bir suçun işlenmesi yoluyla karşımıza çıkar²¹. Kayıt dışı ekonomik değer ise belgeye bağlanmamış ve bu nedenle vergilendirilememiş ekonomik bir değerdir ve mutlaka bir suçun işlenmesinden elde edilmesi gerekmez²². Kayıt dışı ekonomik değerlerde amaç vergiden ve diğer birtakım mükellefiyetlerden kaçınmaktır²³. Kayıt dışı ekono-

¹⁶ 5549 Sayılı Kanun madde 26/3: “Diğer mevzuatta yer alan “karapara” ibaresinden “suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri”, “karapara aklama suçu” ibaresinden aklama suçu anlaşılır.”

¹⁷ Dülger, *Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar*, 45.

¹⁸ Güner, *Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması*, 193.

¹⁹ Bkz. www.masak.gov.tr, (E.T. 15.05.2021).

²⁰ Arslan - Aydın, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama ve Terörün Finansmanı Suçları*, 19.

²¹ Özgenç, *Suç örgütleri*, 181.

²² Özgenç, *Suç örgütleri*, 181.

²³ Arslan - Aydın, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama ve Terörün Finansmanı Suçları*, 19.

mik değerler, yasal ve meşru faaliyetlerin sonucunda da elde edilebilmektedir²⁴. Karapara ise suç teşkil eden fiillerden ekonomik kaynağının gizlenmesi suretiyle yasal bir biçimde elde edildiği izlenimi verilmek amacıyla işlemlere tabi tutulmaktadır²⁵.

B. TERÖRİZMİN FİNANSMANI

Terör ve terörizm kavramları yakından ilişkilidir ancak farklı anlamlara gelmektedir²⁶. Terör kavramı, “*yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş*” gibi anlamlara gelir.²⁷ Terörizm ise “*siyasal bir hedefe ulaşmak amacıyla devlete, halka veya bireylere karşı şiddet eylemlerine başvurma*” şeklinde tanımlanmaktadır²⁸. Terörle mücadelenin en önemli veçhelerinden biri de terör örgütlerinin eylemlerini mali yönden besledikleri kaynakların kesilmesidir.

Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu, terörizmin finansmanı kavramını “*Herhangi bir şekilde terörizmi veya terörizmi teşvik eden, planlayan veya onunla bağlantılı olan kişileri finansal olarak desteklemek*” olarak tanımlamaktadır²⁹.

Terörün finansmanı ve karapara aklama ile mücadeledeki yöntemlerin benzerliği, bizi her iki olgunun aynı olduğu sonucuna götürmemelidir. Nitekim terörün finansmanında kullanılan veya tedarik edilen ekonomik değerler meşru kaynaklardan elde edilmesi de mümkündür. Aklamaya konu ekonomik değer ise suç işlenmesi sonucunda elde edilir. Bu iki kavramın arasında amaçları bakımından da farklılıklar bulunmaktadır. Terörün finansmanında gayri meşru ve hukuk dışı birtakım faaliyetlerin desteklenmesi amaçlanırken; aklama suçunda, gayri meşru bir yolla elde edilmiş olan ekonomik değer, meşru bir yolla elde edilmiş olduğu izlenimi uyandırmak amaçlanmaktadır³⁰.

C. EKONOMİK SUÇLAR BAĞLAMINDA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Ekonomik suç kavramı, 1929 yılı ve devamında yaşanan ekonomik buhran sonrası ortaya çıkmış, akademik çalışmalarda kavramsal düzeyde incelemelere konu olmuştur. Ekonomik hayata etkili fiillerin özel hukuk bağlamında değerlendiril-

²⁴ Kocasakal, *Karapara aklama suçu*, 14.

²⁵ Kocasakal, *Karapara aklama suçu*, 14.

²⁶ Ayrıntılı kavramsal tartışma için bkz. Faruk Turinay, *Ceza hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçu*. (Ankara: Seçkin Yayınları, 2018), 23 vd.; Faruk Turinay, “*Türkiye Barolar Birliği Dergisi*” Ceza hukukunda terör örgütü kavramı., s. 40 vd.

²⁷ Türk Dil Kurumu, “*Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*”, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T. 15.04.2021).

²⁸ Türk Dil Kurumu, “*Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*”, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T. 15.04.2021).

²⁹ Fatma Umay Genç, *Terörizmin finansmanı ve suçtan elde edilen gelirlerin aklanması, aranması, elkonması ve müsaderesi hakkında avrupa konseyi sözleşmesi ve Türk hukuku*, (Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012), s. 14.

³⁰ Özgenç, *Suç örgütleri*, s. 237.

dirilmesi yaklaşımının yerini ceza hukuku yaptırımlarıyla korunması yaklaşımına bırakması da bu büyük ekonomik buhran sonrasında rastlamaktadır³¹.

Hukuki değer, “*Fülin üzerinde icra edildiği ve suçun konusunu oluşturan insan veya şey gibi duyu organlarıyla algılanabilen, somut veya gerçek varlıklar olmayıp, toplumsal düzenin devamının korunması için gereken soyut, manevi ve ideal değerler*” olarak tanımlanmaktadır³². Diğer bir tanımlamada ise; korunan hukuki değer “suçla ihlal olunan hak ve menfaat”³³ şeklinde ifade edilmiştir. Birreylere suç işleyerek korunan hukuki değerlere karşı çıktıklarını gösterirler³⁴.

Ekonomik suçlar ile korunan hukuki değerler öğretilde toplumun veya kişilerin ekonomik menfaatleri veya ekonomik düzenin kendisi, ekonomik düzene duyulan güven ve istikrar olarak kabul edilmektedir³⁵. Korunan hukuki değerden hareketle ekonomik suçlar, “*ekonomik suçların düzenli işleyişindeki genel ekonomik yararı ve bu hukuksal yararı koruma altına alan hukuk kurallarını ihlal eden eylemler*” olarak tanımlanabilecektir³⁶. Türk Hukukunda da ekonomik suç, mali suç ve ticari suç terimleri benzer anlamları ifade eder şekilde kullanılmaktadır³⁷. Bu bağlamda 6329 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Kanunu ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun’da yer alan suçların ekonomik suçlar olarak nitelendirilmesi mümkündür³⁸.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile birden çok hukuki değer koruma altına alınmaktadır. Bu suçla korunan hukuksal değerler, “*adalet sisteminin etkin olarak çalışmasının sağlanması; suç örgütlerinin ekonomik güçlerinin çökertilmesi ve dolayısıyla suçun finansmanının önlenmesi; özellikle organize suçluluk, yasa dışı uyuşturucu ticareti ve fuhuşun önlenmesi; ekonominin bütünlüğünün, güvenliğinin, denge ve istikrarının korunması; piyasa koşullarına göre hareket eden yasal girişimcilerin ve dolayısıyla tüm ekonominin korunması; yolsuzluğun önlenmesi ve dolayısıyla tüm kamu güveninin korunma-*

³¹ Aytekin İnceoğlu, Ekonomik suçlar, “*Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*”, 19(1), 2020, s. 120-121.

³² Yener Ünver, *Ceza hukukuyla korunması amaçlanan hukuksal değer*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), s. 149, 474.

³³ Emin Artuk, Ahmet Gökçen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021) s. 385.

³⁴ Murat Volkan Dülger, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (İstanbul: Hukuk Akademisi, 2021), 224.

³⁵ Özbek, *Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap*, 30-31; İnceoğlu, *Ekonomik suçlar*, 123-125.

³⁶ Dülger, *Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin suçlar ve yaptırımlar*, 218.

³⁷ Özbek, *Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap*, 30-31.

³⁸ İnceoğlu, *Ekonomik suçlar*, 126.

sı” olarak sıralanmaktadır³⁹. Bu düzenleme ile suç örgütlerine mali kaynak sağlayan suçların işlenmesinin önlenmesi ve bu suretle suç örgütlerinin mali güçten yoksun bırakılarak tesirinin kırılması amaçlanmaktadır⁴⁰. Suç işlemek suretiyle elde edilen maddi menfaatlerin meşru ekonomik sisteme dâhil edilmesi, hem kişilerin hukuk sistemine olan güvenini zedeleyecek hem de var olan finansal düzeni bozacaktır. Bu durum da bireylerin “barış ve güven esasına dayalı hukuk toplumunda yaşama hakkına” müdahale niteliğindedir⁴¹. Doktrinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile suç tipinin “Adliye Karşı Suçlar” arasında düzenlenmiş olmasından dolayı devletin “adil yargılama fonksiyonunun” ve adalet sisteminin etkin olarak çalışmasının koruma altına aldığı belirtilmiştir⁴². Zira bu suç tipiyle öncül suçlar ve failleri gizlendiği, suç gelirinin kaynağı ile olan bağlantısının silindiği ve öncül suç gelirinin müsadere imkânı ortadan kaldırıldığı için ceza adaletinin işleyişi engellenmektedir⁴³. Bunun dışında ayrıca dolaylı olarak öncül suçlarla korunan hukuki değerlerin de korunduğu ifade edilebilecektir⁴⁴.

Terörizmin finansmanı suçu ile terör suçlarının önüne geçmek ve toplumu bu suçların olası ağır sonuçlarından korumak amaçlanmaktadır. Bu amacı sağlamanın bir yöntemi olarak ise terör örgütlerinin mali gücünü ortadan kaldırma veya zayıflatma seçilmektedir⁴⁵. Terörizmin finanse edilmesi hem terör örgütlerinin güçlenmesini hem de yeni terör eylemlerinin gerçekleşmesi riskini artırdığından, bu suç tipi ile siyasal, sosyal, ekonomik ve askeri yapıdaki istikrar ve güven hukuki değer olarak korunmaktadır. Bu bağlamda terörizmin finansmanı

³⁹ Dülger, *Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin suçlar ve yaptırımlar*, s. 452.

⁴⁰ Özgenç, *Suç örgütleri*, s. 237.

⁴¹ Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun madde gerekçesinde şu açıklamalar yer almaktadır: “Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulması, suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak görülmesine neden olmaktadır. Suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olan ekonomik değerlerin meşruiyet görüntüsü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması, aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi ve dolayısıyla, suçlunun kayırılması sonucunu doğurmaktadır. Bu düşüncelerle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına transfer edilmesi veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır”.

⁴² Özgenç, *Suç örgütleri*, s. 105; Dülger, *Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin suçlar ve yaptırımlar*, s. 455.

⁴³ Kocasakal, s. 70; Olgun Değirmenci, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), s. 113.

⁴⁴ Özgenç, *Suç örgütleri*, s. 145; İzzet Özgenç, “Şüpheli İşlem Bildirimiminin Hukuki Mahiyeti, Masak’ın Rolü”, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25 (3), 2021, s. 283; Dülger, *Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin suçlar ve yaptırımlar*, s. 455.

⁴⁵ Kocasakal, *Terörizmin Finansmanı- Ulusal Rapor*, s. 134.

suçu ile terör suçları ve terör eylemlerinin cezalandırılmasındaki korunan hukuki değerlerin ortak olduğu söylenebilecektir⁴⁶. Terörizmin finansmanı suçu ile finanse edilen terörün hedef aldığı anayasal düzen ve anayasal hak ve hürriyetler de dolaylı olarak koruma altına alınmaktadır⁴⁷.

II. AKLAMA VE TERÖRÜN FİNANSMANI İLE MÜCADELEDE ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ

A. GENEL OLARAK

Küreselleşmenin hız kazanması ile teknolojik gelişmeler de hızlanmıştır. Teknolojik gelişmelerin sunduğu yeni imkân ve araçlarla beraber, suçtan elde edilen gelirlerin aklanması, daha hızlı, kolay ve düşük maliyetlerle gerçekleştirilebilir faaliyetler haline gelmiştir.

Aklamanın önü alınamaz düzeye gelmesi, çeşitli tehditleri de beraberinde getirmektedir. Bu sebeple ülkelerce öncelikli olarak ulusal seviyede, akabinde uluslararası seviyede aklamaya mücadele amacıyla çeşitli adımlar atılarak, bu alanda yeni yöntemler geliştirmeye çalışılmaktadır.

Suç gelirinin aklanmasının önlenmesi amacıyla, uluslararası iş birliğinin sağlanması ve ülke mevzuatının uyumlu hale getirilmesine yönelik uluslararası girişimler ile anlaşmalar konusunda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır⁴⁸. Bu girişimlerin başlıcaları; “1988 tarihli Viyana Konvansiyonu”, “1989 tarihinde oluşturulan Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force -FATF)”, “1990 tarihli Strasburg Konvansiyonu”, “1995 tarihinde kurulan EGMONT Grubu” ve “2000 tarihli Palermo Konvansiyonu”dur.

Karaparanın aklanmasının ve terörizmin finansmanının engellenmesine matuf uluslararası düzenlemelerde benimsenen yöntemlerin, genel olarak üç ayrı temele dayandığı ifade edilmektedir⁴⁹. Bunlar; bastırıcı tedbirler, önleyici tedbirler ve etkin uluslararası iş birliğidir.

Bastırıcı tedbirler, suçun işlenmesinden sonra faillerin ve suçtan elde edilen gelirin tespiti ile “suçluların cezalandırılması ve suç gelirlerinin müsaderesini” hedeflemektedir. Bu bağlamda bastırıcı tedbirlerin ilgili suçlara uygulanacak ceza hukuku müesseseleri olduğu ifade edilebilir⁵⁰. Hukuk sistemimizde bastırıcı tedbirlerin ilki TCK m.282’de yer alan “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini

⁴⁶ Mehmet Gödekli, *Terörizmin Finansmanı Suçu*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), s. 289.

⁴⁷ Gödekli, *Terörizmin Finansmanı Suçu*, s. 290.

⁴⁸ Hasan Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, *Bankacılık Dergisi*, no. 65, 2008, s. 38.

⁴⁹ Genç, *Terörizmin Finansmanı*, s. 3.

⁵⁰ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 24.

aklama” suçu ile verilecek cezadır, bir diğeri ise güvenlik tedbirleri olarak TCK m. 54 ve 55’te düzenlenen eşya ve kazanç müsaderesi kurumlarıdır⁵¹.

Önleyici tedbirle, suçun işlenmesine imkân sağlayan durumları azaltmak ve suç işlendikten sonra faillerin yakalanmalarını artırmak suretiyle potansiyel suçluları, suçu işlemekten vazgeçirmek ve suçun tekrarlanmasını engellemek amaçlanmaktadır. Önlemenin mümkün olmaması halinde ise en azından faillerin suçun işlenmesi sırasında tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Önleyici tedbir kavramı, ekonominin dikkatli şekilde kayıt altına alınması, yasadışı etkinliklerin sonucunda sisteme giren gelirlerin erken fark edilmesi ve inceleme sürecinin başlatılması süreçlerine ilişkin gerekli önlemlerin alınması ve bu hususlarda gerekli duyuruların yapılması gibi başlıkları içermektedir; bilginin toplanması ve değerlendirilmesi önleyici tedbirlerin temel işlevleridir⁵².

Önleyici tedbirler kapsamında bilginin toplanması kimlik tespiti, nakit işlem bildirimini, şüpheli işlem bildirimini gibi para akış işlemlerine dahil olan kimsele-re getirilecek yükümlülükler ile mümkün kılınmaktadır. Bu anlamda banka ve finans kurumları ve bağlantılı bazı meslek gruplarının bilginin toplanmasında özel bir sorumluluk altında olduğu söylenebilecektir. Getirilen yükümlülükler ile toplanan bilginin değerlendirilmesi süreci ise uzman mali işlem kurumları tarafından yapılacaktır; ülkemizde önleyici tedbirlerin değerlendirilmesinde görevli yapı, idari model örgütlenmesi ile Mali Suçlar Araştırma Kurulu (MASAK) dur⁵³.

Genel olarak önleyici tedbirler; yükümlü kişilerin müşterilerini tanımaları, müşterilerine ve hesaplarına yönelik kayıtları belirli bir zaman saklayarak yetkililer tarafından istenilmesi halinde ibraz etmeleri ve şüpheli işlemler hakkında bildirimde bulunmalarıdır⁵⁴. Suç gelirlerinin aklanmasının engellenmesine yönelik bu faaliyetlerden önleyici tedbirler, bastırıcı tedbirlere oranla daha etkili sonuçlar vermektedir⁵⁵.

Suç gelirlinin aklanması ile mücadele sistemi içinde en önemli yeri, şüpheli işlem bildirimleri almaktadır. Şüpheli işlem bildirim sisteminin etkin kullanımının, aklama ile mücadeledeki başarının sırrı olduğu söylenebilir. Şüpheli işlem bildirim sistemi, aklama ile mücadelede kullanılan bir yöntem olduğu gibi, aynı zamanda terörün finansmanının önlenmesi için de kullanılan bir yöntemdir.

⁵¹ Dülger, *Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin suçlar ve yaptırımlar*, s. 634.

⁵² Murat Kuru, Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesinde Şüpheli İşlem Bildirimi ve Avukatlık Mesleği ilişkisi, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(195), 2020, s. 1781; Dülger, *Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin suçlar ve yaptırımlar*, s. 240.

⁵³ Değirmenci, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, s. 233 vd.

⁵⁴ Eda Erol, *Suç Gelirlinin Aklanması Sürecinde Bankacılık Sisteminin Rolü*, (Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 18.

⁵⁵ Sermet Aydın, Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Kapsamında Müşterinin Tanınması Prensibi. *Bankacılar Dergisi*, S. 65, 2008, s. 66-88.

Şüpheli işlem bildirimini, “suç gelirlerinin aklanmasına hizmet eden muhtemel ve şüphe uyandıran işlemler konusunda belirlenen yetkili otoritelerin uyarılmasıdır”⁵⁶. Bu anlamda yükümlülerin, aklama ile mücadelede görevli kamu otoritelerinin gözü ve kulağı oldukları ifade edilebilir.

Şüpheli işlem bildirimini bir sistem olarak değerlendirildiğinde, sistemin bir tarafında mücadelede görevli “mali istihbarat birimi” diğer tarafında ise “yükümlüler” yer almaktadır. Şüpheli işlemler, sistemin objesini oluşturmaktadır⁵⁷.

Şüpheli işlem bildirimini, işleme konu malvarlığı değerinin bir suç işlenmesinin sonucu olarak elde edildiğinin kesin olduğu durumlarla sınırlı değildir; bu bakımdan suç bildirmeme suçundan ayrılmaktadır⁵⁸.

B. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ SİSTEMİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI NİTELİKTEKİ ÇEŞİTLİ DÜZENLEMELERE İLİŞKİN İLKELER

1. Mali Eylem Görev Gücü (FATF)

Karaparanın mali sistemleri kullanarak ekonomileri tahakküm altına aldığını gören G-7⁵⁹ ülkeleri tarafından, uyuşturucu üretimi, tüketimi ve ticareti suçlarından elde edilen gelirlerin aklanması ile mücadelede acil ve etkili adımların atılması amacıyla⁶⁰, Temmuz 1989’da OECD⁶¹ bünyesinde hükümetler arası bir organizasyon olarak FATF (Financial Action Task Force)⁶² kurulmuştur. FATF, suç işlenmesiyle elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanması ile ve bu değerlerin yasadışı kaynağını saklamak için birtakım işlemlere tâbi tutulmasına karşı mücadelede politikalar geliştirmeyi ve özendirmeyi amaçlamaktadır⁶³.

FATF’in görevi ise, “Suç gelirinin aklanması, terörün finansmanı, kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanı ve finansal sistemlerin bütünlüğüne yönelik teh-

⁵⁶ Reuter, M. Truman, Chasing dirty money: the fight against money laundering, *Institute for International Economics* 2004, 46.

⁵⁷ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 40.

⁵⁸ Özgenç, *Şüpheli İşlem*, s. 274; Değirmenci, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, s. 247; Çakır, *Aklama Suçu*, s. 72.

⁵⁹ FATF’in kuruluşunda yer alan G-7 ülkeleri; ABD, İtalya, Fransa, İngiltere, Japonya, Kanada ve Almanya’dan oluşmaktadır

⁶⁰ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 44.

⁶¹ “OECD açılımı, Organisation for Economic Co-operation and Development; Türkçe karşılığı ise İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı’dır. OECD, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ekonomilerini desteklemek ve iyileştirmek amacı ile oluşturulmuştur. Organizasyon, Marshall Planı doğrultusunda Kanada ve ABD’nin o dönemde yaptığı yaklaşık 12 milyar dolar mali yardımın dağıtımını sağlamak için faaliyete geçmiştir.”

⁶² FATF 2021 yılı itibarıyla ikisi uluslararası örgütler olmak üzere 39 ülkeden oluşmaktadır. Türkiye 1991 yılında üye olmuştur.

⁶³ Kürşat Türker Ercan, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, (Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008), s. 50.

ditlerle mücadelede standartlar belirleyerek yasal ve operasyonel tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanmasını teşvik etmek⁶⁴. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmalar neticesinde 1990 yılının Nisan ayında, 40 no.lu Tavsiye Kararı⁶⁵ olarak anılan bir rapor yayımlanmıştır. Bu rapor, karapara aklama konusu ile ilgili olarak tüm sorunları ortaya koyması bakımından, bugüne dek konu ile ilgili yapılmış kapsamı en geniş olan araştırmadır⁶⁶. 11 Eylül saldırılarından sonra, terörün finansmanını önlemeye yönelik olarak 40 no.lu Tavsiye Kararlarına özel tavsiyeler ilave edilmiştir.

FATF tarafından oluşturulan 40 no.lu Tavsiye Kararları incelendiğinde, önemli ölçüde Viyana Konvansiyonu'ndan yararlandırıldığı görülmektedir.⁶⁷ Buna karşın FATF, farklı bir yaklaşım ortaya koyarak, “suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede aklama filinin suç haline getirilmesi” ile yetinmeyip, bunun yanında “çeşitli önleyici tedbirlerin de gerekliliğini” vurgulamıştır.

FATF, terörün finansmanı ve suç gelirlerin aklanması ile mücadelede, bugün standart belirleyen bir yapı haline gelmiştir⁶⁸. Konuya ilişkin ulusal düzenlemeler, FATF'in ortaya koyduğu “40 artı 9 Tavsiye” kararları ve oluşturduğu metodolojiye göre düzenlenmektedir⁶⁹.

Türkiye de 1991 yılında FATF'e üye olmuş ve bu kapsamda suç gelirlerinin aklanması ile mücadeleye yönelik yasal düzenlemeler yapmıştır. “4208 sayılı Ka-

⁶⁴ Aynı Görüş: Yurtlu, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçları Bakımından Teori ve Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme*, s. 450. Yeşim Yılmaz, *Terörizmin Finansmanı Suçu*, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt, XVII, 2020 Özel Sayı, s. 191. Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız: <https://www.fatfgafi.org/>, (E.T. 15.04.2021).

⁶⁵ - “Ülkeler karapara aklamayı, Viyana ve Palermo Konvansiyonlarını esas alarak suç saymalıdır. Ülkeler karapara aklama suçunu, öncül suçları en geniş şekilde ihtiva edecek şekilde, bütün ağır suçlara uygulamalıdır.

- Ülkeler, terörün finansmanını, Terörün Finansmanı Konvansiyonunu esas alarak suç saymalıdır ve sadece terör eylemlerinin finansmanını değil, belirli bir terör eylemi veya eylemleri ile bağlantılı olmasa bile terör örgütlerinin ve bireysel teröristlerin finansmanını 8 da suç saymalıdır. Ülkeler, bu suçların karapara aklamanın öncül suçları olarak belirlenmesini temin etmelidir...

- Ülkeler, tüzel kişilerin karapara aklama veya terörün finansmanı amacıyla istismar edilmesini önleyecek tedbirler almalıdırlar...

- Ülkeler, yasal oluşumların karapara aklama ve terörün finansmanı amacıyla istismar edilmesini önleyecek tedbirler almalıdırlar...

- Belirlenmiş yasa uygulama makamları, en azından gelir sağlayan başlıca suçlarla ilgili tüm olaylarda, karapara aklama, buna bağlı öncül suçlar ve terörün finansmanının takibi sırasında proaktif paralel bir finansal soruşturma yürütmelidir. Bu husus, bağlı öncül suçun ülke dışında olduğu durumları da kapsamalıdır...

- Ülkeler, yersiz bir şekilde geciktirmeden, karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili iade taleplerini yapıcı ve etkili bir şekilde yerine getirmelidir...”

⁶⁶ Ercan, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, s. 50.

⁶⁷ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 44.

⁶⁸ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 45.

⁶⁹ FATF, (2004), *Special Recommendations on Terrorist Financing*, Paris, FATF/OECD.

raparının Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun”, “5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun”, “6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun”, ilgili yönetmelikler, tebliğler, ikili ve çok taraflı işbirliği anlaşmaları; suç gelirinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadelede hukuki çerçeveyi oluşturmaktadır⁷⁰.

FATF’in şüpheli işlem bildirimini ile ilgili olarak getirdiği tavsiye ve açıklamalardan özetle bahsedecek olursak;

FATF’in 13. Tavsiyesi, “*finansal kuruluşların bir fonun suç geliri olduğu veya terörün finansmanı ile ilgili bulunduğu yönünde şüphe duymaları veya şüpheliyi gerektirecek makul bir nedene sahip bulunmaları durumunda bunu derhal mali istihbarat birimine bildirmelerinin ülke mevzuatında yasa veya yönetmelik düzeyinde bir zorunluluk olarak yer alması gerekliliğini ifade etmektedir.*” Bu tavsiye hükmünün mevzuatımızdaki karşılığı 5549 sayılı Kanunun “şüpheli işlem bildirimini” başlıklı dördüncü maddesidir⁷¹.

FATF’in 14. Tavsiyesi, “*finansal kuruluşların, bunların yöneticilerinin ve çalışanlarının; şüpheli işleme konu fona kaynaklık eden suçun tam niteliğini bilip bilmemeleri ve yasadışı eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmaksızın mali istihbarat birimine iyi niyet kuralları çerçevesinde yaptıkları şüpheli işlem bildirimlerinden dolayı, bilgilerin ifşasına ilişkin herhangi bir mevzuatı ihlal etmeleri gibi bir nedenle hiçbir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulmayacakları hususunun yasa ile güvenceye bağlanmasına ilişkindir.*” Bu tavsiye hükmünün mevzuatımızdaki karşılığı, 5549 sayılı Kanunun “Yükümlülerin korunması” başlıklı onuncu maddesinin birinci fıkrasıdır⁷². Aynı tavsiye hükmünde “*mali istihbarat birimine şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğu veya bununla ilgili bilgi sunulduğuna ilişkin bilgilerin ilgililerce ifşa edilmemesi*” de belirtilmiştir. Bu hükmün mevzuatımızdaki karşılığı da 5549 sayılı Kanun’un “şüpheli işlem bildi-

⁷⁰ Hatice Atlı, *Suç Gelirlerinin Aklanmasında Bankaların Rolü*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), s. 1.

⁷¹ 5549 Sayılı Kanun’un 4. Maddesi:

“(1) Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheliyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur.

(2) Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamazlar.

(3) Yükümlülerin hangi faaliyetlerinden dolayı ve hangi usul ve esaslara göre şüpheli işlem bildiriminde bulunacağı yönetmelikle belirlenir.”

⁷² 5549 Sayılı Kanun’un 10/1. Maddesi:

“Bu Kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler hiçbir şekilde hukukî ve cezaî bakımdan sorumlu tutulamaz.”

rimi” başlıklı dördüncü maddesinde belirtilmiş ve bu yükümlülüğün ihlali, aynı kanunda adli anlamda yaptırım gerektiren eylem olarak hükme bağlanmıştır.

FATF’in 16. Tavsiyesi, “*finansal kuruluşlar dışındaki belirli işletmeler ile profesyonel meslek mensuplarının da şüpheli işlem bildirimde bulunacak yükümlüler arasına alınması gerektiğini*” bildirmiştir. Bu tavsiye kapsamında yükümlüler 5549 sayılı Kanun’un “*Tanımlar*” başlıklı ikinci maddesinde sayılarak belirtilmiştir.

Yine FATF 26. Tavsiyesi, “*ülkelerin, aklama ve terörün finansmanına ilişkin şüpheli işlem bildirimlerini alacak, aldığı bilgileri analiz edecek ve ortaya çıkan analiz sonuçlarını ilgili otoritelere iletecek merkezi bir mali istihbarat birimi kurmalarını istemiştir*”. Bu kapsamda Türkiye’de, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) kurulmuştur.

2. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)

“*Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)*”⁷³; insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti gibi sınır aşan suçlarla mücadele kapsamında, Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan bir inisiyatif sonucu ortaya konulan temel metindir⁷⁴ ve bu metin organize suçlarla mücadeleye yönelik olarak hazırlanmış ilk uluslararası düzenlemedir. Türkiye bu sözleşmeyi 13.12.200 tarihinde imzalamıştır⁷⁵.

Palermo Konvansiyonu’nun “*Aklama ile Mücadele Önlemleri*” başlığını taşıyan 7. Maddesinde, “*taraf devletlerden, bankalar ve banka dışı mali kuruluşlar ile karapara aklamaya müsait diğer kurumlara kimlik tespiti, kayıtların saklanması ve şüpheli işlemlerin bildirilmesi yükümlülüklerinin getirilmesi, karapara aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve yasa uygulama birimlerine iletilmesi için ulusal merkezi bir birim olan mali istihbarat birimi kurulması, nakit ve parasal değeri haiz her türlü evrakın sınır ötesi hareketinin denetlenmesi, izlenmesi ve bunların sınır ötesi nakline ilişkin bildirimde bulunulması istenmiştir*.”⁷⁶.

Palermo Konvansiyonu’nun, şüpheli işlem bildirim zorunluluğuna ilişkin telkin ve tavsiyeleri, FATF Tavsiyeleri ile paralellik göstermektedir.

⁷³ İş bu Sözleşme, Türkiye tarafından 20.12.1988 tarihinde imzalanmış ve 22.11.1995 tarihli 4136 sayılı Kanun’la uygun bulmuştur. Bakanlar Kurulu Sözleşme’yi; 16.11.1996 tarih ve 96/7801 sayılı kararı ile onaylamış ve metin 11.02.1996 tarih ve 22551 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁷⁴ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 46.

⁷⁵ Arslan - Aydın, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama ve Terörün Finansmanı Suçları*, s. 29.

⁷⁶ Aksakal, *Karapara Aklama Suçu ile Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri*, s. 108.

3. Wolfsberg Grubu Aklama ile Mücadele Prensipleri

Wolfsberg Group, 2000 yılında 12 Özel Banka tarafından, karapara aklanması ile mücadele standartlarını belirlemek amacıyla İsviçre’de oluşturulan birliktir⁷⁷. Terörün finansmanı ve karapara aklama ile ilgili olarak grup tarafından yayınlanan belgeler ise şunlardır:

“- Karapara Aklamaya Karşı Özel Bankacılık Prensipleri

-Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Bildiri

- Karapara Aklamaya Karşı Muhabir Bankacılık Prensipleri

- Karapara Aklama Riskinin Yönetimi için Risk Temelli Yaklaşım Rehberi

-Yatırım Fonları ve Yatırım Araçları için Karapara Aklama ile Mücadele Rehber”⁷⁸

Bu prensip ve rehberlerin tamamında sıra dışı ve şüpheli işlemlerin tespitine ilişkin hususlar defaatle ifade edilmiştir⁷⁹. Wolfsberg Grubu, “şüpheli işlem bildirimi ile bankalar özelinde ayrıntılı prensipler” oluşturmuştur. Başka bir bakış açısıyla şüpheli işlemlerin bankalar için ne denli önem arz ettiği bu şekilde görülebilmektedir.

4. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği’nin “Finansal Sistemin Aklama ve Terörün Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Engellenmesi ile İlgili Üçüncü Direktifi”nin⁸⁰ Üçüncü Kısmında, “Bildirim Yükümlülüğü” başlığı yer almaktadır⁸¹. Direktif, yükümlülerin

⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Küresel Bankalar: Küresel Standartlar. <https://www.wolfsberg-principles.com/about/mission>, (E.T. 25.05.2021).

⁷⁸ Oktay Üstün, “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, *Bankacılık Dergisi*, no. 65, 2008, s. 32-33.

⁷⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Üstün, s. 32-33.

⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hüseyin Aykın, *Aklama ve terörün finansmanı ile mücadelenin küresel boyutu*. TC Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, (Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık, 2010), s. 127-129. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/Aklama-ve-Ter%C3%B6r%C3%BCn-Finansman%C4%B1-ile-M%C3%BCadelenin-K%C3%BCresel-Boyutu.pdf>. (E.T. 28.05.2021).

“Mali Sistemin Karaparanın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine İlişkin 1991/308/EEC sayılı Avrupa Topluluğu Konsey Direktifi”, 2005/60 sayılı Finansal Sistemin Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Dair Direktif ile yürürlükten kaldırılmıştır. Üçüncü Direktif olarak da anılan bu direktifte AB üyesi ülkelerin kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede kapsamında mevzuatlarında yapmaları gereken düzenlemeler belirtilmiştir.”

⁸¹ Direktifin; “20. maddesinde, yükümlülerden yapılan işlemin aklama ve terörün finansmanı ile ilgili olup olmadığı konusunda özel dikkat göstermeleri istenmektedir. 21. maddesinde üye ülkelerin, aklama ve terörün finansmanı ile ilgili bildirimleri alacak, analiz edecek ve ilgili otoritelere dağıtacak merkezi bir mali istihbarat birimi kurmaları ve bu birimin yeterli kaynak ve verilere erişim imkânı ile donatılması zorunlu kılınmaktadır. 22. maddesinde ise şüpheli işlem bildirimine ilişkin yukarıda FATF tavsiyelerinde belirtilen açıklamalara paralel düzenlemeler yer almaktadır. 26. maddesinde, üye ülkelerin iyi niyetle bildirimde bulunanların hukuki ve cezai müeyyidelerle tabi olmamaları için gerekli

yaptıkları işlemlerin, aklama ve terörün finansmanı ile ilgili olup olmadığı hususunda dikkat ve özen göstermeleri gerekliliğini belirterek, yükümlüler nezdinde bir sorumluluk ortaya koymuştur. Direktif'te, diğer uluslararası metinlerde olduğu gibi, üye ülkelerce mali istihbarat birimi kurulması istenmektedir. Yükümlülerin aracılık ettikleri işlemleri ifşa etmemelerinin sorumluluk altına alınması ve bildirimle ilgili hukuki ve cezai olarak sorumlu tutulmamalarının üye ülkelerin iç hukuklarında düzenlenmesi istenmiştir. Sonuç olarak, Direktif'in hükümleri incelendiğinde, FATF tavsiyeleri ile örtüştüğü görülmektedir.

5. Şüpheli İşlem Bildirim Sistemine İlişkin Uluslararası Nitelikteki Çeşitli Düzenlemelerin Ortaya Koyduğu Ana İkelere Bakış

Temel uluslararası metinler ile ilkeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, etkin ve nitelikli bir şüpheli işlem bildirim sisteminden bahsedebilmek için birtakım asgari şartların sağlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bunlar kısaca aşağıdaki şekilde listelenebilecektir:

- Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün zorunlu tutulması ve bu zorunluluğun ceza yaptırımına bağlanması.
- Yükümlü ve yükümlü gruplarının kimler olacağını açıkça belirlenmesi.
- Bildirimlerin iletileceği, analiz edileceği mali istihbarat biriminin oluşturulması.
- Bildirimde bulunanların hukuki ve cezai yaptırımlarla karşılaşmamalarına yönelik yasal düzenlemelerin yapılması.
- Bildirimin gizliliğinin ifşasının cezai yaptırıma bağlanması.
- Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihlali halinde caydırıcı ve orantılı cezalar belirlenerek uygulanması.

III. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ SİSTEMİNİN UNSURLARI

A. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİNDE BULANACAKLAR (YÜKÜMLÜLER)

"Suç gelirlerini aklama suçu", bir türev suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ak-lamanın önlenmesinde temel gaye, suçtan gelir elde edenleri söz konusu bu gelirlerden mahrum bırakarak başlıca suç tiplerinin işlenmesini cazip olmaktan çıkarmaktır. Finansal kuruluşlar ve finansal olmayan belirli kuruluşların çoğunlukla aklama eyleminde araç olarak kullanılması nedeniyle, bu kuruluşlar önleyici tedbirler kapsamında yükümlülüklerin öznesi haline getirerek kuruluşlara çeşitli sorumluluklar

yasal düzenlemeyi yapmaları zorunlu kılınmaktadır. 27. maddede şüpheli işlem bildiriminde bulunanların tehdit ve düşmanca davranışlardan korunmaları için tüm gerekli tedbirlerin üye ülkelere alınması istenilmektedir. 28. madde ise şüpheli işlem bildirimlerinin ifşa edilmesinin önlenmesine yönelik düzenlemeler içermektedir."

yüklemiştir. Bunun temel nedeni, “*aklamada bulunanların elde ettikleri suç gelirlerine yasal görünüm kazandırma amacıyla özellikle finansal kuruluşları, finansal olmayan belirli kuruluşları ve profesyonelleri kullanma ihtiyaçlarıdır.*”⁸²

Tüm bu açıklamalar ışığında, “*kendisine önleyici tedbirler konusunda belirli bazı ödevler yüklenen kurum, kuruluş veya gerçek kişiler suç gelirlerinin aklaması ile mücadele mevzuatı kapsamında*”, yükümlü olarak tanımlanmaktadır⁸³. Yükümlüler esasında, “*suç gelirlerinin aklanmasında araç olarak kullanılması riski yüksek olan finansal kuruluşları, finansal olmayan belirli kuruluşları ve muhasebeci gibi bazı profesyonel meslek sahiplerini*” ifade etmektedir. Bu yükümlülüklerin getirilmesi ile yükümlü kişilerin gerçekleştirdikleri iş ve işlemler sırasında, kendilerini karapara aklama aracı olarak kullanılmaları için gerekli önlemleri almalarını sağlamak hedeflenmektedir. Mali sistemin aklama faaliyetlerinde kullanılmasının önüne geçilebilmesi ve aklama ile etkili mücadele sürecinde gerek iç hukukta gerekse uluslararası hukukta, yükümlüler için birtakım yükümlülükler belirlenmiştir⁸⁴. Bu kapsamda, iç hukukumuzda⁸⁵, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 2. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde⁸⁶, yükümlülerin kimler olduğu belirtilmiş; Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanını Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinde de aynı yönde düzenleme getirilmiştir. Bu kanun yükümlülere; kimlik tespiti⁸⁷, şüpheli işlem bildirim⁸⁸, eğitim, iç denetim,

⁸² Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 48.

⁸³ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 49.

⁸⁴ Ercan, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, s. 48.

⁸⁵ Türkiye’de aklama ile mücadele kapsamında getirilen yükümlülükler ve yükümlülerle ilgili ilk düzenleme 02.07.1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “*Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik*”le yapılmıştır.

⁸⁶ 5549 sayılı Kanun’un 2. maddesi: “*Yükümlü: Bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri, savunma hakkı bakımından diğer kanun hükümlerine aykırı olmamak ve 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 35’inci maddesinin birinci fıkrası ile alternatif uyumsuzluk çözüm yolları kapsamında ifa edilen mesleki çalışmalar nedeniyle edinilen bilgiler hariç olmak üzere, taşınmaz alım satımı, sınırı aynı hak kurulması ve kaldırılması, şirket, vakıf ve dernek kurulması, birleştirilmesi ile bunların idaresi, devredilmesi ve tasfiyesi işlerine ilişkin finansal işlemlerin gerçekleştirilmesi, banka, menkul kıymet ve her türlü hesaplar ile bu hesaplarda yer alan varlıkların idaresi işleriyle sınırlı olmak üzere serbest avukatlar ve Cumhurbaşkanınca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenlerdir.*”

⁸⁷ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 3’üncü maddesi: “*(1) Yükümlüler, müşterinin tanınmasına ilişkin esaslar kapsamında; kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek ve gerekli diğer tedbirleri almak zorundadır.*”

⁸⁸ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 4’üncü maddesi: “*(1) Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu*

kontrol ve risk yönetim sistemleri oluşturulması⁸⁹, devamlı bilgi verme⁹⁰, bilgi ve belge verme⁹¹, muhafaza ve ibraz⁹² yükümlülüklerini getirmiştir.

Kripto para birimleri⁹³; merkezi bir otoriteye bağlı olmaması, tüm işlemleri kontrol etmeyi imkansız kılan sınırsız miktarda hesap oluşturma olanağı sunması, online ve anonim olmanın sonucu olarak finansal faaliyetleri saklayabilmesi gibi özellikleri ile karapara aklamayı kolaylaştıran bir yapıya sahiptir⁹⁴.

Geçtiğimiz aylarda Türkiye’de kurulan bir kripto varlık şirketi ile ilgili gerçekleşen mağduriyetler ve şayialar⁹⁵ üzerine, 01.05.2021 tarihinde “*Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik*”te değişiklik yapılarak, “*kripto varlık hizmet sağlayıcıları*” ile “*tasarruf finansman şirketleri*” yükümlüler grubu içerisine alınmıştır. Görüldüğü üzere, teknolojik gelişmeler yeni tipte aklama imkânlarını da beraberinde getirmektedir. Güvenli, düşük maliyetli ve hızlı işlem yapabilme fırsatı sunan bu sistemlerin suç işlemeyi de kolaylaştıran yapısı nedeniyle mevcut yasal düzenlemelerde ileride de değişiklik gerektirmesi muhtemeldir.

malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheli gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur.”

⁸⁹ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 5’inci maddesi: “(1) Bakanlık; bu Kanunun amacına uygun olarak risk temelli yaklaşımla, eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri oluşturulması ve bu Kanunla getirilen yükümlülüklerle, yükümlü ve finansal grup seviyesinde uyumu sağlamak üzere, gerekli yetki ile donatılmış idarî düzeyde görevli tayin edilmesi de dahil, gereken tedbirlerin alınması konusunda, işletme büyüklükleri ve iş hacimlerini de dikkate alarak yükümlüleri ve uygulamaya ilişkin usûl ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

⁹⁰ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 6’ncı maddesi: “(1) Yükümlüler taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden, Bakanlıkça belirlenecek tutarı aşanları Başkanlığa bildirmek zorundadırlar.”

⁹¹ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 7’nci maddesi: “(1) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar, Başkanlık ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür.”

⁹² 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 8’inci maddesi: “(1) Yükümlüler, bu Kanunla getirilen yükümlülüklerle ve işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki; belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları son kayıt tarihinden, kimlik tespitine ilişkin belgeleri ise son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etmekle yükümlüdür.”

⁹³ Karapara aklama yöntemi olarak kripto sistemleri hakkında bkz. Balcı, M., Çakır, K., “Kripto Paraların Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 16(46), s. 311-332.

⁹⁴ Balcı - Çakır, *Kripto Paraların Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması*, 317.

⁹⁵ Deniz Çiçek Palabıyık, “MASAK Kripto Para Borsası Thodex’in Banka Hesaplarına Dün İtibarıyla Bloke Koydu”, 22.04.2021, Web: <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/masak-kripto-para-borsasi-thodexin-banka-hesaplarina-dun-itibariyla-bloke-koydu/2217269>, 2021, (E.T. 08.05.2021).

Kanunen yükümlü kılınan kişilere suçun işlenmesi ile elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanmasının veya işleme konu malvarlığının kanuna aykırı amaçlarla kullanılmasının önlenmesi ya da bu fiillerin gerçekleştirildiğinin tespiti amacıyla şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü getirilmiş olsa da söz konusu yükümlülük ilgili kişileri anılan suçların önlenmesi noktasında garantör konumuna getirmemektedir. Yükümlülük altında bulunan kişiler garantör vasfını haiz olmamalarına rağmen şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihlali halinde ileride detaylıca değinileceği üzere 5549 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca idari para cezası yaptırımının uygulaması gündeme gelecektir⁹⁶.

B. BİLDİRİMİ GEREKLİ ŞÜPHELİ İŞLEMLERİN BELİRLENMESİ

Şüpheli işlem bildirim sisteminin hem teorik hem de pratikte en zorlanılan kısmı, hangi işlemlerin şüpheli işlem kapsamına girdiği hususunun belirlenmesidir. Bu sebeple, şüpheli işlemin tanımının ve kapsamının belirlenmesi önem taşımaktadır.

FATF 13. Tavsiyesi, şüpheli işlemi, “*fonların aklama veya terörün finansmanı ile ilgili olduğu yönünde şüphe veya şüpheyi gerektirecek hususların mevcut olduğu işlemler*” olarak belirlemiştir. Benzer ifadeler, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasında da karşımıza çıkmaktadır.

Anılan madde hükmüne göre, “*Şüpheli işlem; yükümlüler nezdinde veya bunlara aracılığı ile yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde söz konusudur.*”⁹⁷

Kanunda yer almamasına rağmen, Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğinin 1. maddesinde, şüpheli işlemlerin aklama suçunun yanında terörün finansmanında da uygulanacağı açıkça belirtilmiştir⁹⁸. Bu anlamda şüpheli işlem bildirim, suç ge-

⁹⁶ Fatma Umay Genç, “Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhlali Halinde Yükümlünün Ceza Hukuku Sorumluluğu” *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25 (4), 2021, s. 641-642.

⁹⁷ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğinin ise: “*şüpheli işlem: yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının; yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına, bu kapsamda terörist eylemler için ya da terör örgütleri, teröristler veya terörü finanse edenler tarafından kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halidir.*”

⁹⁸ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğinin “Amaç ve Kapsam” başlıklı 1. maddesi: “*1)Bu Yönetmeliğin amacı, 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasına yönelik*

lirlerinin aklanmasının önlenmesinin yanında, terörün finansmanın önlenmesinde de uygulanan önemli önleyici tedbirlerdendir.

Bir işlemin şüpheli işlem bildirimine konu olabilmesi için “bilgi”, “şüphe” ve “şüpheliyi gerektirecek husus” kavramlarının açıklanması gerekir.

Türk Dil Kurumu (TDK) bilgi kavramının, “*öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf*” şeklinde açıklamıştır.

Şüphe, “*Ekonomik değer in yasadışı yollardan elde edilmiş olabileceği konusunda işlemi gerçekleştiren kişilerde oluşacak, öznel, sübjektif durumu*” ifade eder⁹⁹. İşleme aracılık edecek olanın “*sübjektif değerlendirmeleri, algı ve sezisleri, işlemin yapıldığı anda müşterinin davranışları, müşteri ile ilgili olarak evvelce gerçekleştirilen işlemler ve bunun yanındaki sair diğer hususların işlemi gerçekleştiren kişide işlemin şüpheli olduğu hususunda kanaat elde etmesine*”¹⁰⁰ sebep olmaktadır.

Şüphe, “*işlemin büyüklüğü, niteliği gibi genel durumlardan doğabileceği gibi müşterinin mali profili, işinin niteliği ve kapasitesi gibi öznel durumlar gibi sebeplerin bir araya gelmesiyle de ortaya çıkabilir*”¹⁰¹. Bu bağlamda şüphe kavramının ceza muhakemesi hukuku anlamında suç şüphesi kavramından farklı olmasından hareketle belirli bir miktarın üzerinde olması sebebiyle olağan görünmeyen herhangi bir parasal işlem şeklinde değerlendirilmesi daha doğru olacaktır¹⁰².

Şüpheliyi gerektirecek husus ise “*işlemin niteliği ve yapılış tarzı nedeniyle işlemi yapan herhangi bir görevlinin işlemin şüpheli olduğunu düşünebileceği veya şüphelenmesi gerektiği durumu ifade eder*”¹⁰³. Şüpheliyi gerektirecek hususun varlığı da “*belirlenen objektif şartların bulunmasını ve bu şartların oluşması durumunda ilgili yükümlülere şüpheli işlem bildiriminde bulunulmasının gerekli olduğu halleri*”¹⁰⁴ ifade eder. Buradaki şüphelilik işlemin tarafı olan kişi veya kurumlarının ilişkisinin olağan olarak değerlendirilememesi, işlem hakkında makul bir sebep-sonuç ilişkisinin kurulamaması gibi nedenlere dayanabilecektir¹⁰⁵.

olarak; suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla yükümlüler, yükümlülükler, yükümlülükler uyumun denetimi, gümrük idaresine açıklama yapılması ve diğer tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.”

⁹⁹ Aykın, Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi, s. 50.

¹⁰⁰ Aykın, Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi, s. 50.

¹⁰¹ Aykın, Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi, s. 50.

¹⁰² Özgenç, Şüpheli İşlem, s. 274.

¹⁰³ Aykın, Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi, s. 51.

¹⁰⁴ Aykın, Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi, s. 51.

¹⁰⁵ Özgenç, Şüpheli İşlem, s. 274.

Gerçekleştirilmesi istenilen veya gerçekleştirilen işlemlerin olağan işlemlerden sapması, “*makul gerekçelerinin bulunmaması ya da sıra dışı bir nitelik arz etmesi halinde şüpheyi gerektirecek hususların*” varlığından söz edilebilir¹⁰⁶. Daha önce tanımlanmış şüpheli işlem tiplerine uyan¹⁰⁷ veya makul gerekçe ile izah edilemeyen işlemlerde, yükümlülerin şüpheli işlem bildiriminde bulunması gerekir.

Şüphenin varlığı, şüpheyi gerektirecek hususun varlığına göre daha hafif bir şüphenin varlığına işaret eder. Şüpheyi gerektirecek hususun varlığında daha kuvvetli bir iç huzursuzluğu ve kuruntusu ilgilide kendisi gösterir¹⁰⁸. Her iki durumda da işleme konu ekonomik değerın kara para olduğu hususunda ilgili kişide kesin bir bilgi sahibi olmama ve bu hususun var olabileceği kanısı aranmaktadır. Şayet işleme konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiği ya da yasa dışı amaçlarla kullanılacağı hususu biliniyor ise artık şüphe ya da şüpheyi gerektirecek hususun varlığından bahsedilmez. Bu durumda bir malumat ve bilgi söz konusudur.

Şüpheli işlem, çoğunlukla olağan işlemlerden farklı nitelikte olan hesap hareketleri ve işlemleri ile ilgilidir. Müşterilerin ekonomik durumu yani mali profili ile gerçekleştirmek istediği veya gerçekleştirdiği işlemler arasında önemli düzeyde orantısızlık bulunan yüksek miktarlardaki işlemler, özellikle şüphelenilmesi gereken işlemlerdir.

Günümüzde, özellikle finansal kuruluşlarda olmak üzere şüpheli işlemlerin tespitinde otomatik uyarı veren sistemler ve yazılımlar kullanılmaktadır¹⁰⁹. Bu yazılım ve sistemler, şüpheli işlem bildiriminin etkinliğinin artırılmasında büyük önem taşımaktadır; ancak yalnızca bu sistemlere itimat etmek yanlış bir tutum olacaktır. Çünkü şüphe unsurunun belli noktada sübjektif irade ile ortaya konulabilir olması ve şüpheyi gerektiren her işlemin parametreler ile tespit edilmesinin mümkün olmayışı dikkatten kaçmamalıdır. Çoğu zaman şüphe, işlemden kaynaklanmayıp doğrudan müşterinin hal ve hareketleri ile tavırlarından tespit edilebilmektedir. Bu sebeple müşteri ile doğrudan ilişki kuran yükümlülerin bu konudaki tecrübeleri büyük önem arz etmektedir¹¹⁰.

¹⁰⁶ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 51.

¹⁰⁷ MASAK'ın yükümlü gruplarına göre şüpheli işlem tiplerine yer verdiği rehberler şüpheyi gerektirecek husus anlamında yol göstericidir.

¹⁰⁸ Genç, *Şüpheli İşlem Bildirimi*, s. 625.

¹⁰⁹ “Uygulamada özellikle finansal kuruluşlar tarafından kullanılan bu yazılımlar yükümlünün işlemlerini yürütürken karşılaşılabilecekleri risklerden kaçınmak amacıyla uygulamaya koyduğu sistemler olup buna aklama ve terörün finansmanına ilişkin parametrelerin girilmesi ile bu alandaki riskleri de önlemede katkı sağlamaktadır.”

¹¹⁰ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 51.

Yükümlülerin gerçekleştirecekleri işlemlerle ilgili olarak, ilgililere yol göstermesi amacıyla çok sık karşı karşıya kalınan terörün finansmanı ve aklama ile ilgili uygulanan teknik ve yöntemler belirlenerek, şüpheli işlem göstergeleri veya tipleri olarak ortaya konmaktadır. Bu tip işlem ve göstergeler, Genel Tebliğler ile Şüpheli İşlem Bildirim Rehberleri olarak MASAK tarafından yayımlanmaktadır¹¹¹. Burada benzer deneyim, bilgi ve eğitime sahip kişilerde genellikle şüphe duymalarını gerektirecek haller yer almaktadır¹¹².

Şüpheli işlem tipleri bildirimde bulunan için önemli bir kaynak olması yanında sadece bunlara güvenilmesi, sistemin etkinliğinin azalmasına sebep olabilecektir. Çünkü aklama yöntemleri, aklama faaliyetinde bulunanların hayal güçleri ile bağlantılıdır. Teknolojik ve ekonomik alanlardaki gelişmeler ile hizmet sektöründe her geçen gün yeni ürün ve hizmetler ortaya çıkmaktadır. Bu yenilikler aynı zamanda aklamada bulunanlar için de yeni fırsatları beraberinde getirmektedir. Bu sebeple, şüpheli işlem tiplerinin, günümüz ihtiyaçlarına göre devamlı olarak gözden geçirilerek güncellenmesi gerekmektedir.

C. ŞÜPHELİ İŞLEMİN TAYİNİNDE ÖNCÜL SUÇ

Ekonomik değer, bir suçun işlenmesi ya da bir suçtan kaynaklanması gerekmektedir. Suç gelirin, yani ekonomik değer elde edildiği suçlar, kavramsal olarak öncül suç¹¹³ olarak ifade edilmektedir. Uluslararası alanda öncül suçun belirlenmesinde, farklı yaklaşımlar ortaya konmuştur. “*Tüm Suçlar Yaklaşımı*”nda hiçbir ayırım yapılmaksızın belirlenen ölçüt, gelir getirici bir suçun varlığıdır. “*Liste Yaklaşımı*”nda (Katalog Sistemi) öncül suçlar tek tek sayılmak suretiyle belirlenir; “*Eşik Yaklaşımı*”nda ise suçlar için öngörülen hapis cezası bir eşik olarak belirlenir.

İç hukukta öncül suçların belirlenmesinde, 4208 sayılı Kanun’da liste yöntemi benimsenmiş iken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 282. maddesi ile eşik yöntemi benimsenmiştir. TCK 282. madde hükmüne göre, alt sınırı altı ay ve üzeri hapis cezasını gerektiren suçlar öncül suç olarak belirlenmiştir. Böylece, mevzuatımızda öncül suçun belirlenmesi için “*Liste Yaklaşımı*”ndan vazgeçilerek “*Eşik Yaklaşımı*”na geçilmiştir¹¹⁴.

¹¹¹ “Genel mahiyette ve terörün finansmanı ile bağlantılı şüpheli işlem tipleri” hem de “yükümlülerin faaliyet alanları dikkate alınarak bazı yükümlü grupları için sektörel mahiyette şüpheli işlem tipleri” belirlenebilir ve belirlenen şüpheli işlem tiplerine Başkanlık tarafından yayımlanan şüpheli işlem bildirim rehberlerinde yer verir.” Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, “Rehberler”, <https://masak.hmb.gov.tr/rehberler>, (E.T. 21.05.2021).

¹¹² Genç, *Şüpheli İşlem Bildirimi*, s. 626.

¹¹³ “Öncül suç, suç gelirin elde edilmesini mümkün kılan suçtur. Hukuki olarak suç gelirin kaynağına teşkil eden bu suçlar, benimsenen yaklaşıma göre ülke mevzuatlarında farklı şekillerde belirlenmişlerdir”, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Resmi Web Sitesi, <https://www.hmb.gov.tr>, (E.T. 14.04.2021).

¹¹⁴ Atlı, *Suç Gelirlerinin Aklanmasında Bankaların Rolü*, 18. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı Aklama Suçu Genel Bilgi, <https://masak.hmb.gov.tr/aklama-sucu-genel-bilgi>, (E.T. 20.05.2021).

Söz konusu düzenlemeler, uygulamada bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu bakımından yükümlülerin kanunda belirlenen yaptırım eşliğine uymadığı gerekçesiyle öncül suç vasfına haiz olmayan bir suçtan elde edildiğinden şüphelendikleri gelirlere ilişkin şüpheli işlem bildiriminde bulunup bulunulamayacağını tespitinin yapılması elzemdir¹¹⁵. Kanaatimizce, yükümlülerin hangi öncül suçlar için öngörülen hapis cezasının alt sınırının altı ay ve üzeri olduğunu bilmeleri veya buna ilişkin değerlendirme yapabilmeleri makul bir sorumluluk olmadığı gibi, teknik olarak da zorluk içermektedir. Bu sebeple, yasadışı yollardan elde edildiği veya yasal yollardan elde edilmiş olmakla beraber terörün mali yönden beslenmesi amacıyla kullanıldığı şüphesi bulunan her işlemin şüpheli işlem bildirimine konu edilmesi daha doğru bir uygulama olacaktır¹¹⁶.

D. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİNİN YAPILACAĞI YER

Şüpheli işlem bildirim sistemi bir tarafında mali istihbarat birimi, diğer tarafında ise yükümlüler yer almaktadır. Mali istihbarat biriminin teşkilatlanmasına ilişkin günümüzde ülkelerin, değişik adlarla adli veya idari birimler altında örgütlenme biçimi uyguladığı görülmektedir.

Ülkemizde mali istihbarat birimi olarak görev yapan kurum, “*Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK)*”tır. MASAK, Maliye Bakanlığı bünyesinde oluşturulan idari nitelikte bir mali istihbarat birimidir. MASAK, doğrudan Maliye Bakanı’na bağlıdır. MASAK’a mali istihbarat birimi olma görevi, daha önce 4208 sayılı Kanun ile verilmiş bir görevdir. Kurum, 5549 sayılı Kanun ile terörün finansmanını da kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılmıştır. Son olarak 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin “*Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı*” başlıklı 231. maddesinde, MASAK’ın görevleri ayrıntılı olarak belirlenmiştir¹¹⁷.

¹¹⁵ Fatma Umay Genç, Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhlali Halinde Yükümlünün Ceza Hukuku Sorumluluğu. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25 (4), 2021, s. 629.

¹¹⁶ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 53.

¹¹⁷ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı başlıklı 231 maddesi:

“(1) *Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı doğrudan Bakana bağlı olup görev ve yetkileri şunlardır:*
a) *Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla plan, program, politika, strateji hazırlama ve geliştirme süreçlerine katkıda bulunmak, kurum ve kuruluşlar arasında ulusal düzeyde risk değerlendirme çalışmaları da dâhil olmak üzere koordinasyonu sağlamak,*
c) *Suç gelirlerinin aklanmasının, terörizmin finansmanının ve ekonomik güvenliğe yönelik risklerin ortaya çıkarılması ve önlenmesi kapsamında gelişmeleri izlemek, önlemler geliştirmek, analiz, araştırma ve inceleme yapmak,*
ç) *Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve bunları kaydetmek, istihbarat üretmek, gerekli görül-
düğünde üretilen istihbarat ve analiz sonuçları hakkında ilgili birimleri bilgilendirmek,*

MASAK, belirlenen görev ve yetkileri kapsamında, “politika belirleme ve mevzuat geliştirme; veri toplama, analiz, değerlendirme; denetim; koordinasyon ve inceleme fonksiyonlarını” icra etmektedir¹¹⁸.

04.08.2007 tarih ve 12454 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde analiz ve değerlendirmeden ne anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Bu maddeye göre analiz, “5549 sayılı Kanun kapsamında toplanan muhtelif veriler ile alınan ihbar ve bildirimleri, istatistikî ve analitik yöntemler kullanılarak ve teknik araçlar yardımıyla işlenerek bunlardan nitelikli mali istihbarat elde etmeye yönelik MASAK Başkanlığınca yapılan çalışmalar”dır. Değerlendirme kavramı ise “MASAK Başkanlığının nüfuz ettiği olaylar veya yapılan analizlere istinaden malvarlığına ve kişilere yönelik olarak aklama ve terörün finansmanı suçlarıyla ilgili ciddi şüp-

d) 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, ilgili mevzuat ve bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamına giren hususlar ile ilgili olarak analiz, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak,

e) Aklama veya terörizmin finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek,

f) Yapılan analiz, araştırma ve inceleme sonucunda aklama ve terörizmin finansmanı suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak,

g) Aklama ve terörizmin finansmanı suçlarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından intikal ettirilen konuları analiz etmek ve incelemek,

ğ) Analiz, araştırma ve inceleme sürecinde gerekli hallerde kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,”

h) Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla istihbarat ve kolluk birimleri ile işbirliği yapmak ve bilgi alışverişinde bulunmak,

ı) Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında risk kategorileri belirlemek ve gerekli hallerde yükümlülere bilgilendirmek,

i) 5549 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapmak veya yapılmasını sağlamak,

j) Yabancı ülke kanunlarına göre yükümlülük denetimine yetkili mercilerin, merkezi yurtdışında bulunan yükümlülerinin Türkiye’deki birimleri nezdinde yükümlülük denetimi yapmasına ve bu kapsamdaki bilgi taleplerinin cevaplandırılmasına karşılıklılık ilkesi de dikkate alınarak izin vermek,

k) Gerekli hallerde merkezi Türkiye’de bulunan yükümlülerin yurtdışındaki birimleri nezdinde yükümlülük denetimi yapmak ve bilgi talep etmek,

l) Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak, bu amaçla uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan muhabakat muhtırası imzalamak,

m) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek,

n) Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek,

o) Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,

ö) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.”

¹¹⁸ Genç, *Terörizmin Finansmanı*, s. 144. Bkz. T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, “Görev ve Yetkiler”, masak.hmb.gov.tr/gorev-ve-yetkiler, (E.T. 15.05.2021)

he ve emarelerin ortaya çıkarılmasına yönelik Başkanlıkça yapılan çalışmalar” şeklinde tanımlanmıştır¹¹⁹.

Önleyici tedbirler kapsamında yükümlüler, taraf oldukları işlemleri yetkili kurum olan MASAK’a bildirmekle yükümlüdürler. MASAK’ın değerlendirme ve analizlerinde kullandığı en önemli veriyi şüpheli işlem bildirimleri oluşturmaktadır. Şüpheli işlemler tespit edildiği tarihten itibaren 10 gün içerisinde MASAK’a bildirilir. Şüpheli işlem bildirimleri işlemin tutarına bakılmaksızın gerçekleştirilir. Bildirim, ilgili yükümlünün “Şüpheli İşlem Bildirim Formu” doldurması suretiyle gerçekleştirilir. MASAK, gerçekleştirilen bildirimlerle alakalı olarak çeşitli analiz ve değerlendirmeler yaparak, vardığı sonuçlar doğrultusunda gerekli işlemleri gerçekleştirir.

MASAK’a “Aklama veya terörizmin finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek” şeklinde tanımlanan bu yardımcı olma görevinin, öğretide kurumsal bilirkişilik değil ama bir nevi adli kolluk görevi olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir¹²⁰.

E. UYUM GÖREVLİSİ

Mali istihbarat birimine bildirimde bulunacak yükümlülerin kim veya kimler olacağı hususu önem arz etmektedir. FATF’in 15. Tavsiyesi’nde, işletme büyüklüklerine uygun olarak özellikle finansal kuruluşların aklama ve terörün finansmanını önleme amacıyla bir uyum birimi oluşturmalarının gerekliliği ifade edilmiştir.

Bu kapsamda uyum görevlisi, 5549 sayılı Kanun ve bu kanuna dayanılarak yürürlüğe giren mevzuatta belirlenen yükümlülüklerle uyum sağlamak amacıyla, yükümlüler tarafından tayin edilen ve gerekli yetkiyle donatılmış görevli olarak tanımlanmıştır¹²¹. Aynı yönetmelikte uyum görevlilerinin nasıl atanacağına ve hangi şartları taşıyan kişilerin atanacağına ilişkin de hükümler yer almaktadır.

¹¹⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.200712454.pdf>, (E.T. 13.10.2021).

¹²⁰ Özgenç, *Şüpheli İşlem*, s. 277.

¹²¹ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklerle Uyum Programı Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinde; “a) Bankalar (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile kalkınma ve yatırım bankaları hariç),
b) Sermaye piyasası aracı kurumları,
c) Sigorta ve emeklilik şirketleri,
ç) Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (Bankacılık faaliyetiyle sınırlı olmak üzere)
d) Finansman, faktoring ve finansal kiralama şirketleri,
e) Portföy yönetim şirketleri,
g) Kıymetli madenler aracı kuruluşları,
ğ) Elektronik para kuruluşları,
h) Ödeme kuruluşları (Münhasıran fatura ödemelerine aracılık hizmeti, münhasıran ödeme emri başlatma hizmeti ve münhasıran ödeme hesabına ilişkin bilgilerin sunulması hizmetini sağlayanlar hariç),” uyum programı oluşturacağı belirtilmiştir.

Mevzuatta açıkça belirlenen bazı yükümlüler için, idari düzeyde uyum birimi oluşturmaları ve uyum görevlisi atamaları zorunluluk haline getirilmiştir. Uyum görevlisi, yükümlü ile MASAK arasında irtibatı sağlayacak yükümlü personeldir. Bir başka ifade ile MASAK'ın muhatabı olacaktır¹²².

Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklerle Uyum Programı Hakkında Yönetmeliğin, “Uyum görevlisinin görev, yetki ve sorumlulukları” başlıklı 19. maddesinde, uyum görevlisine, “*kendisine iletilen veya resen öğrendiği şüpheli olabilecek işlemler hakkında yetki ve imkânları ölçüsünde araştırma yaparak edindiği bilgi ve bulguları değerlendirme ve şüpheli olduğuna karar verdiği işlemleri Başkanlığa bildirme*” görevi verilmiştir.

F. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİNDE BULUNAN KİŞİLERİN KORUNMASI

Şüpheli işlem bildiriminde bulunan kişilerin, bildirdikleri işlemlerle ilgili olarak herhangi bir cezai veya hukuki müeyyide ile karşılaşmamları, sistemin etkin ve sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi bakımından önem arz etmektedir. FATF tavsiyeleri de bu doğrultudadır. FATF'in 14. Tavsiyesinde, yükümlüler ile bunların çalışanları ve yöneticilerinin iyiniyetli olarak yaptıkları bildirimlerden dolayı cezai veya hukuki bir yaptırımla karşılaşmamları için ülkelerin kanuni düzenleme yapmaları zorunlu tutulmuştur¹²³.

5949 sayılı Kanun'un “*Yükümlülerin korunması*” başlıklı 10. maddesinin birinci fıkrasında, “*5549 sayılı Kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler hiçbir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulmaz. Özel kanunlarda hüküm bulunsada dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair, mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemez. Bu kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemece gerekli önlemler alınır.*” hükmü yer almaktadır.

Söz konusu hüküm bildirim gerçekleştirecek ilgili görevli ile bünyesinde görev yaptığı kurumu koruma altına alınmıştır. Öyle ki, yükümlülerin iyi niyetli olarak yaptıkları bildirimlerden dolayı sorumlu tutulmaları, şüpheli işlem bildiriminden beklenen faydanın ortadan kalkmasına ve sistemin yürümemesine sebebiyet verecektir.

Günümüzde özellikle finansal kuruluşlardaki uyum görevlileri, çok yüksek miktarlarda şüpheli işlem bildiriminde bulunmaktadırlar. Yükümlülerin gerçekleştirdikleri bildirimler ile ilgili ayrıca sorumluluklarının gündeme gelmesinin, uyum görevlilerinin ilgili birimlerde çalışmaktan kaçınmalarına sebep olabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

¹²² Atlı, *Suç Gelirlerinin Aklanmasında Bankaların Rolü*, s. 74.

¹²³ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 56.

IV. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ KAPSAMINDAKİ YAPTIRIMLAR

A. GENEL OLARAK

Mali Eylem Gücü, “ülkelerden, kara paranın aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında getirilen yükümlülüklerle aykırılık durumlarında yükümlüler için orantılı ve caydırıcı cezai, hukuki ve idari yaptırımların belirlenmesi gerektiğini” ifade ederek, tarafların bu yönde iç hukuklarında çeşitli düzenlemeler yapmalarını istemiştir¹²⁴.

5549 sayılı Kanun’la, “suç gelirinin aklanması ve terörün finansmanı ile ilgili olarak getirilen yükümlülüklerle aykırı davranışlar için adli ve idari cezalar olmak üzere iki ayrı ceza türü” öngörülmüştür. Tüzel kişiler ile fiilin işlenişine göre tüzel kişilerin çalışanlarına da ayrıca ceza verilebileceği söz konusu kanunda belirtilmiştir. Kanunda bazı yükümlülük ihlalleri için “uyarı, uyarıya rağmen gerçekleştirilmeyen işlemler için para cezası verilmesi şeklinde bir yaptırım” sistemi düzenlenmiştir.

5549 sayılı Kanun’un 13. maddesinde, “şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğünün ihlal edilmesi” durumunda, idari para cezası verilmesi hüküm altına alınmıştır. 5549 sayılı Kanun’un 14. maddesinde ise şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun ifşa edilmesi durumunda, “ifşa eden kişiye bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası verileceği” hükme bağlanmıştır. Görüldüğü üzere, şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüklerine aykırı davranışlar kabahat olarak düzenlenmiştir¹²⁵. Buna mukabil şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun ifşa edilmesi, diğer bir deyişle bu hususta üçüncü kişilere bilgi verilmesi eylemleri suç haline getirilmiştir¹²⁶. Kanun koyucu, yükümlülerin ciddi ve etkin bir şekilde yükümlülüklerinin gereğini yerine getirmelerini sağlamak amacıyla bu şekilde düzenlemelerde bulunmuştur. 5549 sayılı Kanun kapsamında belirlenen suçlarla korunmak istenen temel hukuksal değer ise suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelenin sağlıklı ve etkin bir biçimde yürütülmesidir¹²⁷.

Değinenen yaptırım hükümlerinin yanında 5549 sayılı Kanun’un 17. maddesinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı suçlarından dolayı gerçekleştirilen soruşturma kapsamında uygulanabilecek koruma tedbirleri bakımından özel bir hüküm getirilmiştir¹²⁸. Kanunun Kararların Bildirimi

¹²⁴ Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi*, s. 58.

¹²⁵ Aynı Yöndeki Görüş: Fatma Umay Genç, *Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhlali Halinde Yükümlünün Ceza Hukuku Sorumluluğu*, s. 634-635.

¹²⁶ Dülger, *Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin suçlar ve yaptırımlar*, s. 694.

¹²⁷ Dülger, *Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin suçlar ve yaptırımlar*, s. 695.

¹²⁸ “(1) Aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128’inci maddesindeki usüle göre malvarlığı değerlerine elkonulabilir. (2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı da elkoyma kararı verebilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim

başlıklı 18. maddesinde ise anılan suçlar nedeniyle yapılan soruşturma neticesinde kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın veya düzenlenen iddianamenin kovuşturulması sonucunda verilen nihai karar ve bu Kanunun 17. Maddesi kapsamında verilen el koyma kararının bir örneğinin izleyen ayın sonuna kadar ilgili Cumhuriyet savcılıkları ve mahkemelerce Başkanlığa gönderileceği hüküm altına alınmıştır.

B. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK

Şüpheli işlem bildirimini, işlemi gerçekleştirecek olan görevlinin söz konusu işlem tutarını gözetmeksizin, işleme konu ekonomik değer in suçtan elde edildiği yönünde oluşan kanaatini ilgili birimlere iletmesidir. Elde edilen kanaat, daha önce de bahsettiğimiz üzere, işlemi gerçekleştirmek isteyen in hal ve hareketlerinden kaynaklanabileceği gibi işlemin içeriği, niteliği, büyüklüğü gibi diğer özelliklerinden de kaynaklanabilir. Şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü kapsamında, işleme konu değer in kesin olarak suçtan elde edildiğini öğrenmek veya bilmek gerekmez. 5549 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikte, işleme konu değer in suçtan elde edildiğine ilişkin “*herhangi bir bilgi, şüphe, şüphely gerektirecek hususun varlığı şüpheli işlem bildirimini yapılması gereken durumlar*” olarak ifade edilmiştir.

Şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde karşılaşılabacak idari yaptırım da 5549 sayılı Kanun’un “*Yükümlülük İhlali Halinde İdari Cezalar*” başlıklı 13. maddesinin birinci fıkrasında belirlenmiştir. Söz konusu düzenleme şu şekildedir:

“Başkanlıkça bu Kanunun; 3 ve 6. maddeleri kapsamındaki yükümlülüklerden herhangi birini ihlâl eden yükümlülere otuz bin Türk lirası, 4. maddesinin birinci fıkrasında yer alan yükümlülüklerini ihlâl eden yükümlülere elli bin Türk lirası idari para cezası verilir. Yükümlünün banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu, yetkili müessese, ödeme ve elektronik para kuruluşu ile yönetmelikle belirlenecek diğer finansal kuruluşlar olması hâlinde, idari para cezası işlem tutarının yüzde beşinden az olmamak üzere iki kat olarak uygulanır.”

Yükümlülerin şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünde ihmalde bulunmaları ceza hukuku sorumluluğu doğurmaz. Kanun koyucu, şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünün yerine getirilmemesini idari yaptırıma tabi tutarak kabahat olarak

en geç yirmi dört saat içinde onaylanıp onaylanmamasına karar verir. Hâkimin onaylaması hâlinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128’inci maddesinde belirtilen değere ilişkin rapor üç ay içinde alınır ve tekrar hâkim onayına sunulur. Onaylanmama veya raporun üç ay içinde alınmaması hâlinde Cumhuriyet savcılığının kararı hükümsüz kalır.

(3) Aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediğine bakılmaksızın, Ceza Muhakemesi Kanununun 139’uncu maddesinde yer alan hükümlere göre gizli soruşturmacı görevlendirilebilir ve 4208 sayılı Kanunda yer alan hükümlere göre kontrollü teslimat tedbirine karar verilebilir.”

düzenlemiştir. Ancak bazı yükümlülerin (finansal kuruluş niteliğindeki yükümlülerin) ilgili yükümlülüğü ihlalleri halinde idari para cezasının miktarı artırılmıştır. Kanun koyucunun kazançlarını doğrudan finansal iş ve işlemlerden sağlayan bu yükümlülere daha ağır yaptırımlar belirlenmesinin yerinde olduğu kanaatindeyiz. Zira, aklama faaliyetinin ağırlıklı olarak gerçekleştirildiği alanlar, finansal kurum ve kuruluşlarca yürütülen işlemlerdir. Ekonomik değer in madde olarak dönüşüme tabi tutularak yasal görünüm sağlanması finansal kuruluşlar bakımından daha kolay olmaktadır. Finansal olmayan kuruluşların araç olarak kullanılması bu bağlamda çok da tercih edilmemektedir. Finansal kuruluşların, suç gelirinin aklanmasının önlenmesinde odak noktası olması ve bu kuruluşlara özel önem atfedilmesi, bu sebeplerden kaynaklanmaktadır.

Başkanlık tarafından belirlenen şüpheli işlem tiplerine ilişkin rehberler, yükümlülere karşılaşacakları işlemlerde yol gösterici olmakla beraber rehberlerde belirlenen işlemlerle karşılaşan yükümlüler açısından da sorumluluk ve mesuliyet yüklemektedir. İşlem tiplerine ilişkin rehberde yer almayan işlemle karşılaşan yükümlünün sorumluluğunun somut olaya göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, gerçekleştirilmesine aracılık edilen işlemin şüpheli olup olmadığı hususunun objektif kriterlerle belirlenmesinin zorluğu açıktır. Bildirimin gerekliliğinin belirlenmesinin de neticede bir insan yargısı olduğu nazara alındığında, kanun koyucunun diğer yükümlülükler karşısında daha hafif yaptırımlar belirlenmesinin yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Şüpheli işlem bildiriminde bulunulmasında, aklanmış bir ekonomik değer in bir suçtan elde edildiğinin kesin olarak bilinmesinin, bildirim yerine getirilmesinde şart olmadığını ifade etmiştik. Ancak bir suçtan elde edilen değer in aklanmasıyla amaçlanan işlemin varlığının kesin olarak bilinmesi halinde, bildirim yükümlülüğü mutlak surette ortaya çıkmaktadır. Bu durumun varlığı halinde bildirim yerine getirilmemesi, TCK'daki başka bir suçtan sorumluluğu gündeme getirebilecektir. Kanun koyucunun şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü belirlerken, ilgili görevliden beklediği husus gerçekleştirdiği işlemler sırasında dikkat ve özen göstermesidir. İlgili idari yaptırım (idari para cezası), bu anlamda kişinin dikkat ve özen yükümlülüğünü yerine getirmemesini cezalandırmaktadır. Öyle ki 5549 sayılı Kanun'un "Yükümlülerin Korunması" başlıklı 10. maddesinde¹²⁹, yükümlülüklerini yerine getirenlerin hiçbir şekilde cezai ve hukuki bakımdan sorumlu tutulamayacağı düzenlenmiştir.

¹²⁹ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanununun 10'uncu maddesi: "(1) Bu Kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler hiçbir şekilde hukukî ve cezai bakımdan sorumlu tutulamaz.

(2) Özel kanunlarda hüküm bulunsa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair, mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemez. Bu kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemeye gerekli önlemler alınır."

C. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ YAPILDIĞININ İFŞA EDİLMESİ

Şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun işlemin tarafları dahil kimseye açıklanamayacağı hususu, 5549 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrası ile düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme şu şekildedir:

“Yükümlüler; Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasın-da mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamazlar.”

Burada belirlenen suçun tipik eylem unsuru MASAK'a şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun işlemin tarafları da dâhil olmak üzere üçüncü kişilere açıklanmasıdır¹³⁰. İlgili hükümde açıklama hareketinin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin özel bir düzenleme olmadığı için serbest hareketli bir suç olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında açıklama hareketinin gerçekleşmesi ile ayrıca bir zarar doğması aranmadan suç tamamlanacağından, suç soyut tehlike suçunu oluşturur¹³¹. Hareketin dış dünyada bir değişiklik yaptığı da gözetildiğinde, icrai nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Suç kasten işlenebilen bir suçtur. Taksirle işlenmesi mümkün değildir.

Kanundaki bu düzenleme ile hakkında bildirimde bulunulan kişinin “bildirim bilgisine” ulaşmasının önüne geçilmek istenmiştir. Bunun yanında, hakkında bildirimde bulunulan üçüncü kişilerin şahsi sırlarının korunması da amaçlanmaktadır. Bugün gelinen noktada, finansal şirketler üzerinden sadece bir gün içerisinde milyarlarca işlem gerçekleştirilmektedir. Aklama veya terörün finansmanı ile mücadele kapsamında ilgisiz birçok işlem de MASAK'a bildirilmektedir. Bu sebeple, kişilerin toplum nazarındaki itibarlarının da mutlak surette dikkate alınması gerekmektedir. Bunun yanında, kişisel veri kapsamına giren kişilerin malvarlığı değerleri ve ekonomik durumlarına ilişkin bilgilerin de korunması gerekir. Sır olarak saklanması gereken hususlar, kişilerin “hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine ve mesleklerine ilişkin olarak” öğrenilen bilgilerdir.

Belirttiğimiz üzere, mevzuatta şüpheli işlemde bulunulduğu bilgisinin sadece MASAK'ın denetim elemanları ile mahkemelere açıklanacağı düzenlenmiştir. MASAK'ın idari bir organ olmasına ve bu bilgilerin açıklanabileceği bir makam olarak belirlenmesine rağmen, suç soruşturması konusunda genel yetkili adli makam olan Cumhuriyet Savcılıklarının kapsam dışında bırakılmasının yerinde olmadığı kanısındayız. Ancak MASAK'ın görevleri bağlamında yapılan incelemelerde bir suç tespit edildiğinde Cumhuriyet başsavcılıklarına bildirilmesi gerektiği düşünüldüğünde ilgili soruşturma bağlamında savcılığın bu bilgiyi

¹³⁰ Dülger, *Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar*, s. 697.

¹³¹ Dülger, *Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar*, s. 698.

edinmesinin doğal olacağı da unutulmamalıdır¹³². Ayrıca bu suçların soruşturma

¹³² Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığının görev ve yetkileri hâlihazırda 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 231. maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Buna göre Başkanlığın görev ve yetkileri şöyledir: Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı MADDE 231 - (Değişik: RG-7/8/2019-30855-CK-43/17 md.)

“(1) Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı doğrudan Bakana bağlı olup görev ve yetkileri şunlardır:

a) Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla plan, program, politika, strateji hazırlama ve geliştirme süreçlerine katkıda bulunmak, kurum ve kuruluşlar arasında ulusal düzeyde risk değerlendirme çalışmaları da dâhil olmak üzere koordinasyonu sağlamak,

b) Faaliyet alanıyla ilgili mevzuat çalışmaları yapmak,

c) Suç gelirlerinin aklanmasını, terörizmin finansmanının ve ekonomik güvenliğe yönelik risklerin ortaya çıkarılması ve önlenmesi kapsamında gelişmeleri izlemek, önlemler geliştirmek, analiz, araştırma ve inceleme yapmak,

ç) Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve bunları kaydetmek, istihbarat üretmek, gerekli görüldüğünde üretilen istihbarat ve analiz sonuçları hakkında ilgili birimleri bilgilendirmek,

d) 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, ilgili mevzuat ve bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamına giren hususlar ile ilgili olarak analiz, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak,

e) Aklama veya terörizmin finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek,

f) Yapılan analiz, araştırma ve inceleme sonucunda aklama ve terörizmin finansmanı suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak,

g) Aklama ve terörizmin finansmanı suçlarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından intikal ettirilen konuları analiz etmek ve incelemek,

ğ) Analiz, araştırma ve inceleme sürecinde gerekli hallerde kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,

h) Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla istihbarat ve kolluk birimleri ile işbirliği yapmak ve bilgi alışverişinde bulunmak,

ı) Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında risk kategorileri belirlemek ve gerekli hallerde yükümlüleri bilgilendirmek,

i) 5549 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapmak veya yapılmasını sağlamak,

j) Yabancı ülke kanunlarına göre yükümlülük denetimine yetkili mercilerin, merkezi yurtdışında bulunan yükümlülerinin Türkiye’deki birimleri nezdinde yükümlülük denetimi yapmasına ve bu kapsamdaki bilgi taleplerinin cevaplandırılmasına karşılıklılık ilkesi de dikkate alınarak izin vermek,

k) Gerekli hallerde merkezi Türkiye’de bulunan yükümlülerin yurtdışındaki birimleri nezdinde yükümlülük denetimi yapmak ve bilgi talep etmek,

l) Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak, bu amaçla uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan muhtabakat muhtırası imzalamak,

m) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek,

n) Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek,

o) Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,

ö) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

(2) Başkanlıkça birinci fıkranın (ğ) bendine göre kendisinden talepte bulunulan birim, bu talebin gereğini ivedi olarak yerine getirmek zorundadır.

sürecinin yürütülmesinin de Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılacağı düşünüldüğünde, savcılıklara da açıklamada bulunulması gerektiği açıktır.

Açıklanan yasağa aykırı davranışlar ise kanunun “Yükümlülük ihlâlinde adli ceza” başlıklı 14. maddesinde düzenlenerek, yaptırımı hapis ve adli para cezası gerektiren bir suç olarak belirlenmiştir. İlgili hüküm şu şekildedir:

“Bu Kanunun 4’üncü maddesinin ikinci fıkrası ile 7 ve 8’inci maddelerindeki yükümlülükleri ihlâl eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır”

Kanun koyucu, şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihlalinde yaptırımı idari para cezası olarak belirlemişken, şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun açıklanmasında daha katı bir yaklaşım benimseyerek, yaptırım olarak hapis ve adli para cezası öngörmüştür. Çünkü, şüpheli işlem bildiriminde bulunan kişilerin kendilerini güvende hissetmemesi veya kimliğinin ifşa edilmesi suretiyle tehlikede olduğunu düşünmesi, kanunla önlenmesi amaçlanan suçların önlenememesini neticelendirecektir.

D. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAPSAMINDAKİ YAPTIRIMLARIN TCK’DA YER ALAN SUÇLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. Suçu Bildirmeme Suçu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Adliyeye Karşı Suçlar” başlıklı bölümü altında 278. maddede düzenlenen “suçu bildirmeme suçu”, kişilere, işlenmekte olan bir suçtan haberdar olmaları halinde durumu yetkili makamlara bildirme yükümlülüğü getirmektedir.

Buna göre;

“(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması hâlen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımından özürli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.”

(3) Başkanlık, görev alanına giren konuların araştırılması ve incelenmesini hazine ve maliye uzmanları ve uzman yardımcılarının yanı sıra denetim elemanları vasıtasıyla da yerine getirir. Görevlendirilecek denetim elemanları Başkanın talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili buldukları Bakanın onayı ile belirlenir”.

Bu suçla korunmak istenen hukuki değer ne olduğuna ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, bildirim yükümlülüğüne bağlı suçla korunmak istenen hukuki değer korunmaktadır. Diğer bir görüş adliye de korunan hukuki değer olarak nitelendirmiştir.¹³³ Üçüncü bir görüşe göre ise, bireyler arasındaki dayanışma korunmak istenmektedir.¹³⁴

Suçu bildirmeme suçunun tipik hareketi, işlenmekte olan bir suçun yetkili mercilere bildirilmemesidir.¹³⁵ İcrai davranışta bulunma yükümlülüğünün salt yerine getirilmemesinin kanunda suç olarak tarif edilmiş olması sebebiyle, söz konusu suç gerçek ihmali suçlardandır.¹³⁶ Ayrıca tipik gerçek ihmali suç olmasından dolayı, “*sırf hareket suçu*”dur. Gerçekleşmesi gereken bir netice aranmaz, ilgili makama süresinde bildirim yapılmaması ile suç tamamlanmış olur.

Suçun faili herkes olabilecektir.¹³⁷ Kanun koyucu, kamu görevlileri ve sağlık mesleği mensuplarını bu madde kapsamından çıkarmadığı ve TCK'nin 279. ve 280. maddeleri kapsamı dışında kalan hallerde, bu kişiler de TCK 278. maddede düzenlenen suçun faili olabilmeleri mümkündür.¹³⁸ Konumuz bağlamında, şüpheli işlem bildirim yükümlülerinin bu suçun faili olmaları mümkündür.

Suçu bildirmeme suçunun konusu, “*işlenmekte olan veya işlenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün olan bir suç, vakiadır.*”¹³⁹ Fail, işlenmekte olan ya da neticelerinin sınırlandırılması mümkün olan bir suç olduğunu bilmektedir. Ayrıca, bildirim yapılması gereken yeri ve süreyi bilerek bildirimde bulunmadığı için, suçun manevi unsuru kasttır. Kanunda ayrıca taksirli şekli düzenlenmediğinden suç taksirle işlenemez.

Suçu bildirmeme suçu nedeniyle sorumluk için kişinin “işlenmekte olan” yahut “işlenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan” suç hakkında, bilgi edinmiş olması gerekir.

Suçu bildirmemenin bazı istisnaları bulunmaktadır. İşlenmekte olan veya işlenmiş olmakla birlikte neticenin sınırlanma olanağı bulunan suçun faili ve suç ortağından suçu bildirmesi beklenmeyecektir. Çünkü fail ve suç ortağının bildi-

¹³³ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), s. 946.

¹³⁴ Durmuş Tezcan vd. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, (Ankara: Seçkin, 2021), s. 1399.

¹³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Fatih Yurtlu, *Suçu Bildirmeme Suçu*. F. Yenisey, A. Nuhoğlu, İ. Özgenç, A. Sözüer ve F. Turhan (Ed.), *Dr. Dr. H.c. Silvia Tellenbach'a Armağan* içinde, (Ankara: Seçkin Yayıncılık) s. 763.

¹³⁶ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), s. 214.

¹³⁷ Durmuş Tezcan vd, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1400; Selahattin Kolcu, *Suçu Bildirmeme Suçu*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), s. 73.

¹³⁸ Tezcan vd, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1400; Kolcu, *Suçu bildirmeme suçu* s. 73. Hafizoğulları, Z., Özen M. (2016) *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Mille ve Devlete Karşı Suçlar*, US-A Yayıncılık, s. 184.

¹³⁹ Koca - Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 946.

rimde bulunmasını beklemek kişinin kendini suçlayıcı açıklamalarda bulunmaya zorlanamayacağı (nemo tenetur se ipsum accusare) ilkesine aykırılık oluşturmaktadır¹⁴⁰.

Aynı şekilde söz konusu suçun mağduru ile suçtan zarar göreninin de bildirimde bulunmaması suç teşkil etmeyecektir. Aksi halde mağdur ve suçtan zarar gören açısından yeni bir mağduriyet daha doğacaktır¹⁴¹. Anayasamızın 38. maddesinin 5. fıkrasında yer alan “hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanmaz.” şeklindeki düzenleme gereğince tanıklıktan çekinme hakkı olan kişiler de bildirimde bulunmaya zorlanamayacaktır.

Suçun oluşumu için, fail, “bildirimde bulunmayı ihmal etmeli” veya “bu hususta gecikme göstermeli”dir.¹⁴² Failin “bildirimde bulunmayı ihmal etmesi”, bildirimde bulunmaması ya da “yetkili” olmayan bir makama bildirimde bulunması anlamına gelmektedir.

Yetkili makamın belirlenmesi de suçun oluşumu açısından önemlidir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki ihbara ilişkin 158. maddedeki düzenlemeye bakıldığında, suç ihbarında bulunulacak yetkili mercilerin gösterilmiş olduğu görülür. Madde metnine göre, Cumhuriyet Başsavcılıklarına, kolluk makamlarına, mahkemelere, valilik ve kaymakamlıklara suç ihbarı yapılabilmektedir. Bu kapsamda, belirtilen makamlara bildirim yapılması durumunda, söz konusu suç oluşmayacaktır.

Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün tipik hareket unsuru ise MASAK tarafından belirlenen şüpheli işlem tiplerine uyan veya başka şekilde cereyan eden şüpheli işlemin yetkili mercilere usulüne uygun olarak süresinde bildirilmesi veya hiç bildirimde bulunulmamasıdır¹⁴³. Şüpheli işlem bildiriminde ilgili görevliden beklenen yükümlülük, şüphe veya şüpheyi gerektirecek hususun varlığının tespiti halinde bildirimde bulunmasıdır. Gerçekleştirilen işlem hakkında, bir suçun işlenmesinden elde edilen ekonomik değer olduğu ve aklanmak istendiği hususunda kesin bir yargıya sahip olmak aranmaz.

Kısaca ifade etmek gerekirse şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün suçta bildirme yükümlülüğünden ayrıldığı temel nokta yükümlünün bilgisinin niteliğine ilişkindir. Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün aksine suçta bildirme yükümlülüğünde yükümlünün, bildirmediği suçun işlendiği hususunda kesin surette bir bilgiye (bilme durumu) sahip olması aranmaktadır¹⁴⁴.

¹⁴⁰ Tezcan vd, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, s. 1401.

¹⁴¹ Kolcu, *Suçta Bildirmeme Suçu*, s. 75.

¹⁴² Ümit Kocasakal, *Suçta Bildirmeme Suçları*, (İstanbul: Vedat Yayınevi, 2017), s. 146.

¹⁴³ Değirmenci, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, s. 280.

¹⁴⁴ Özgenç, *Şüpheli İşlem*, s. 273.

İlgili görevlinin gerçekleştirilmek istenen işlemin kişinin mali profiline uygun olmadığı kanaatine varmasına rağmen şüpheli işlem bildiriminde bulunmaması halindeki sorumluluğunun ne olduğunun da ortaya konulması gerekmektedir. Burada ilgili görevlinin ihmali hareketi, aklanmanın gerçekleştirilmeye çalışıldığına ilişkin bir bilme veya anlama durumu değildir. Burada şüphe hususu üzerine beklenen özen ve dikkat yükümlülüğü yerine getirilmemiş, diğer bir anlamda taksirle hareket edilmiştir. Böyle bir durumda, ilgili görevlinin 5549 sayılı Kanun kapsamındaki idari para cezası yaptırımını ile sorumluluğunun söz konusu olacağı kanaatini taşımaktayız.

Ancak işleme konu malvarlığı değerinin bir suçtan elde edildiğinin veya yapılan işlem bağlamında bir suçun işlendiğinin anlaşılmasına veya öğrenilmesine rağmen MASAK'a ya da Cumhuriyet başsavcılığına bildirimde bulunulmaması durumunda, TCK'nın 278. maddesinde tanımlanan "suçu bildirmeme suçu" oluşacaktır¹⁴⁵. Bu durumda, sadece TCK'nın 278. madde hükmüne istinaden cezaya hükmolunmalıdır. Ayrıca 5549 sayılı Kanun kapsamında idari para cezasına karar verilmemelidir. Bir fiilden dolayı hem adli cezaya hükmedilmesinin hem de idari ceza verilebilmesinin bir örneğini oluşturabilecek bu durum, mükerreren cezalandırmayı yasaklayan "non bis in idem" kuralına aykırılığa yol açabilecektir¹⁴⁶.

İlgili görevlinin suçtan elde edildiğini bildiği ekonomik değer aklanmasına yönelik işlemde bulunulduğunu bilmesine rağmen bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, suçu bildirmeme suçunun tipik eylem unsuru olan "işlenmekte olan veya işlenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün olan bir suçu bildirmeme" durumunu tamamıyla karşılamaktadır.

Sonuç olarak şüpheli işlem bildirimini ile suçu bildirmeme esas olarak birbirinden farklıdır. Şüpheli işlem bildiriminde bulunulması ayrıca öğrendiği suçu bildirme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak suçu bildiren kişi şüpheli işlem bildiriminde bulunmasa dahi yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır¹⁴⁷.

2. Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrının Açıklanması Suçu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 239. maddesinde; ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelerin açıklanması suç olarak tanımlanmıştır.

¹⁴⁵ İzzet Özgenç, *Sonuç ve Değerlendirme*. C. Şahin, İ. Özgenç ve F. Turhan (Ed.), *Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler - C: I - II* içinde, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), s. 1913-1914.

¹⁴⁶ Non bis in idem kuralı, Türkiye'nin de taraf olduğu "11 No.lu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol"ün 4. maddesi ile güvence altına alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Özgenç, *Sonuç ve değerlendirme*, s. 1908.

¹⁴⁷ Özgenç, *Şüpheli İşlem*, s. 276. Aksi yönde; Fatma Umay Genç, *Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhmali Halinde Yükümlününün Ceza Hukuku Sorumluluğu*, s. 645.

Buna göre;

“(1) Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikayet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi halinde de bu fıkraya göre cezaya hükmolunur.

(2) Birinci fıkra hükümleri, fenni keşif ve buluşları veya sınai uygulamaya ilişkin bilgiler hakkında da uygulanır.

(3) Bu sırlar, Türkiye’de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklandığı takdirde, faile verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. Bu halde şikayet koşulu aranmaz.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi bu madde kapsamına giren bilgi veya belgeleri açıklamaya mecbur kılan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

Sır, güncel sözlükte “varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey.” şeklinde tanımlanmıştır¹⁴⁸. Ticari sır kavramı ise hem kanunda yer verilmemesi hem de somut olaya göre farklılık arz etmesi sebebiyle tanımlamada güçlük yaşanan bir kavramdır.

239. maddenin gerekçesi “Maddenin birinci fıkrasında ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi, suç olarak tanımlanmıştır. Bir bilgi veya belgenin bu nitelikte olup olmadığı, ilgili kanunda belirlenen bu hususa ilişkin ölçütler göz önünde bulundurularak hâkim tarafından belirlenir.

Maddenin ikinci fıkrasında, fenni keşif ve buluşlar ile sınai uygulamaya ilişkin bilgiler koruma altına alınmıştır. Genel anlamda fenni veya sınai sır, sanayininin işletmesinin yararı gereği gizli tutmak istediği hususlardır.

Üçüncü fıkrada, sırrın Türkiye’de oturmayan bir yabancıya veya memurlarına açıklanması hâlinde daha ağır ceza öngörülmüştür. Maddenin dördüncü fıkrasında, bir kimsenin cebir veya tehditle bu madde kapsamına giren bir sırrı açıklamaya mecbur edilmesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır” şeklindedir. Görüldüğü üzere madde gerekçesinde ticari sırrı tanımlayacak veya unsurlarını somutlaştıracak bir ibareye yer verilmemiştir.

Öte yandan, Dosyaya Giriş Hakkının Düzenlenmesine ve Ticari Sırların Korunmasına İlişkin 2010/3 no.lu Tebliğ’de ticari sırrın tanımı yapılmıştır. Tebliğin “genel esaslar” başlıklı 12. maddesinin 1. fıkrasında ticari sır “teşebbüs-

¹⁴⁸ Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T. 13.10.2021).

lerin faaliyet alanları ile ilgili olan ve gizli tutma iradesine sahip oldukları, yalnızca belirli ve kısıtlı bir kesim tarafından bilinen ve elde edilebilen, başta rakipleri olmak üzere üçüncü kişilere ve kamuya açıklanması halinde ilgili teşebbüsün ciddi zarar görme ihtimali bulunan her türlü bilgi ve belge” şeklinde tanımlanmıştır¹⁴⁹. Bankacılık sırrı, bankanın yönetim, denetim organlarının üyeleri ve diğer görevlileri tarafından bilinen ancak rakipler tarafından bilinmemesi gereken, mali, iktisadi kredi ve nakit durumu ile ilgili bilgileri kapsamaktadır. Müşteri sırrı, ticari işletme ve şirketlerin, bankaların müşterilerine ait edinmiş olduğu bilgilerdir.

Bu suç ile ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi yaptırıma bağlanmıştır.

Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması suçu ile korunmakta olan hukuki değer; serbest piyasa ekonomisinde bireyin rekabetçi, adil, güven veren ekonomik sistemde faaliyette bulunma hakkıdır¹⁵⁰. Bunun yanında, müşteri sırlarının yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşasının önlenmesi yoluyla aynı zamanda özel hayatın gizliliği hakkının da korunduğu ifade edilmektedir¹⁵¹.

Suçun konusu; ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerdir¹⁵². Sır, “herkesçe bilinmeyen ve açıklanması halinde sahibinin hak ve menfaatlerine zarar verme tehlikesi gösteren hususlardır.”¹⁵³. Sır kavramını açmak gerekirse, gizli olan ve sahibinin gizlilik iradesi bulunan, gizli olmasında sahibinin menfaati bulunan gerçek bilgilerdir¹⁵⁴.

Bankacılık sırrı, bankacılık mesleğinin ifasında tevdi edilen veya başkaca sebeple öğrenilen bilgilerdir. Müşteri sırrı, bankaların müşteri ile olan ilişkilerinde elde ettikleri ve bankacılık işlemleri ile ilgili olan tüm bilgilerdir. Kısaca ticari sır ise bir ticari işletmenin veya şirketin yürüttüğü faaliyet alanı ile alakalı belli mensupları ve görevlileri tarafından bilinen veya istenildiğinde elde edilebilen bilgilerdir¹⁵⁵.

¹⁴⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100418-4.htm>, (E.T. 13.10.2021)

¹⁵⁰ Özbek, *Ekonomi Ceza Hukuku İkinci Kitap - Özel Hükümler*, s. 891.

¹⁵¹ Zeynel Kangal, Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu, *Ceza Hukuku Dergisi*, Sayı 24, 2014, s. 13.

¹⁵² Özbek, *Ekonomi Ceza Hukuku İkinci Kitap - Özel Hükümler*, s. 891.

¹⁵³ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık sırrının açıklanması suçu (bankacılık kanunu m.159). C. Şahin, İ. Özgenç ve F. Turhan (Ed.), *Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler - C: I - II* içinde, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), s. 767.

¹⁵⁴ Özbek, *Ekonomi Ceza Hukuku İkinci Kitap - Özel Hükümler*, s. 891.

¹⁵⁵ Özbek, *Ekonomi Ceza Hukuku İkinci Kitap - Özel Hükümler*, s. 291.

TCK'nın 239. maddesinde yer alan suçun oluşması için kanunda zarar ya da somut bir tehlikenin oluşması aranmamıştır. Dolayısıyla, söz konusu suç soyut tehlike suçudur¹⁵⁶.

Fail; sıfatı veya görevi, meslek veya sanatı gereği bu bilgilere vakıf olan kimselerdir. Suçun failinin bu özellikleri taşıması gerektiğinden ve herkes bu özelliklere sahip olmadığından, söz konusu suç özgü suçtur. Suçun temel şeklinin tipik eylem unsuru ise sır niteliğindeki bilgi ve belgelerin yetkisi olmayan kimse- lere verilmesi veya ifşa edilmesidir. Suç, sadece maddede gösterilen hareketlerle işlenebileceğinden, seçimlik hareketli icrai nitelikte bir suçtur.

Görüldüğü üzere ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması suçu ile 5549 sayılı Kanun'da belirtilen bildi- rimde bulunulduğunun ifşası suçunun tipik unsurları benzerlik teşkil etmektedir.

Doktrinde şüpheli işlem bildirimine konu işleme ilişkin bilgilerin açıklan- ması eyleminin TCK'nın 239. maddesindeki suça da neden olabileceği, ancak 5549 sayılı Kanun'da yer alan hükmün TCK'deki hükme nispetle özel bir norm niteliğine sahip olduğu için, özel normun önceliği ilkesi uyarınca yükümlülerin sadece 5549 sayılı Kanun uyarınca cezalandırılabilmesi ileri sürülmüştür¹⁵⁷. Bu- nun yanında bizzat 5549 sayılı Kanun'un 7. maddesinin¹⁵⁸, sırrın ifşasını hukuka uygun kılan düzenleme olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Buradan hareketle bir bilgi ya da belgenin hukuken sır vasfına sahip olması, sır sahibinin sırrın ifşa- sına yönelik bir irade beyanının bulunmamasına bağlı olduğundan sır sahibinin ifşaya ilişkin rızasının söz konusu olduğu durumlarda TCK'nın 239. maddesinde düzenlenen suç oluşmayacaktır¹⁵⁹.

3. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu TCK'nın 282. mad- desinde “*Adliyeye Karşı Suçlar*” bölümünde düzenlenmiştir. Bu suç tipi ile suç-

¹⁵⁶ Kangal, *Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu*, s. 15.

¹⁵⁷ Aynı görüş: Değirmenci, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, s. 219; Dülger, *Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar*, s. 700-701.

¹⁵⁸ 5549 sayılı Kanun'un 7. maddesi: “Bilgi ve belge verme”, “(1) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar, Başkanlık ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür. (2) Yukarıdaki fıkraya göre talepte bulunulanlar savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınmazlar.”

¹⁵⁹ Selin Kurt, *Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu*, (İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), 2019, s. 110.

tan elde edilen malvarlığı değerlerine meşruiyet sağlanarak ekonomik sisteme dahil edilmesi engellenir. Bir taraftan ekonomik sistemin güvenliği temin edilmekte, diğer taraftan suç delillerinin değiştirilmesi veya gizlenmesi önlenmektedir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu, TCK'da şöyle düzenlenmiştir:

“(1) Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

“(2) Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

“(3) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.”

“(4) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.”

“(5) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

“(6) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.”

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu açısından korunan hukuki değer, kamu düzeninin, toplum barışının ve huzurunun sağlanması ve korunması olduğu söylenebilir¹⁶⁰. Bu suç kapsamında korunan hukuki değer ile ilgili 5237 Sayılı TCK'nın 282. maddesinin gerekçesinde, *“suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulması, suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak görünmesine neden olmaktadır. Bu durum aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi ve dolayısıyla, suçlunun kayırılması sonucunu doğurmaktadır. İşte bu düşünceler söz konusu suçun ayrı bir suç olarak tanımlanmasını gerektirmiştir”* ifadeleri yer almaktadır.

¹⁶⁰ Sacit Yılmaz, “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, (11), 2011, s. 77.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun faili hususunda, kanunun ilgili maddesinde “*yurt dışına çıkararan*” veya “*çeşitli işlemlere tabi tutan kişi*”den bahsedilmiş, suçun sadece belli kişilerce işlenebileceğine ilişkin herhangi bir özelleştirme yapılmamıştır. Dolayısıyla TCK 282. maddede düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun faili herkes olabilir. Bir sonraki başlıkta değinilecek olan suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunun aksine suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, öncül suçun işlenişine iştirak edip etmediği dikkate alınmaksızın failin cezalandırılabilmesi kabul edilmektedir¹⁶¹.

Suç gelirlerinin aklanması suçunun konusu, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleridir. Söz konusu suç kapsamındaki malvarlığı değeri iki farklı şekilde suçtan kaynaklanıyor olabilir. İlki suçun işlenmesi yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri; diğeri ise suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleridir¹⁶².

Suç, maddede gösterilen hareketlerle işlenebileceğinden, seçimlik hareketli bir suçtur. Hareketlerden birincisi, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yurt dışına çıkarılması*” diğeri ise “*malvarlığı değerinin, gayri meşru kaynağının gizlenmesi ve meşru yollardan elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak için çeşitli işlemlere tabi tutulması*”dır¹⁶³. Bahsedilen bu iki seçimlik hareket arasındaki temel farklılık ise söz konusu seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesi esnasında failin kast ve amacında ortaya çıkmaktadır¹⁶⁴.

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Seçimlik hareketlerden “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yurt dışına çıkarılması*” için kanunda herhangi bir özel saikle hareket edilmesi öngörülmediğinden failin genel kastla hareket etmesi yeterlidir. Ayrıca manevi unsur olarak maksat veya saik unsurları aranmamıştır. İkinci seçimlik hareket bakımından kanun koyucu “*gayrimişru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla*” hareket edilmiş olmasını aramaktadır. Söz konusu suç tipinin taksirli hali kanunda düzenlenmediğinden taksirle işlenmesi mümkün değildir.

Şüpheli işlem bildirimlerinin gerçekleştirilmesi ile amaçlanan husus, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesidir. Burada değerlendirilmesi gereken husus ise şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin aklama suçuna vücut verip vermediğidir. Suçu önleme yükümlülüğünün bulunduğu hallerde işlenmesi önlenemeyen suça iştiraktan ya da suçun ihmali davranışla işlenmiş olmasından dolayı ceza sorumluluğunun gündeme geleceğine ilişkin görüşler

¹⁶¹ Özgenç, *Şüpheli İşlem*, s. 312

¹⁶² İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Mevzuatı cilt I*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), s. 527.

¹⁶³ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Mevzuatı cilt I*, s. 527.

¹⁶⁴ Özgenç, *Şüpheli İşlem*, s. 309

mevcuttur¹⁶⁵. Kaldı ki 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun şüpheli işlem bildirim tedbirini aklama suçu oluşmadan önce ve aklama faaliyetlerini engelleme maksadıyla düzenlemiştir¹⁶⁶. Bu görüşler kapsamında, şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ayrıca aklama suçunun önlenmesi yükümlülüğü olduğu değerlendirildiğinde; ilgili görevlinin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, işlenmesi önlenemeyen aklama suçuna iştirakinin kabulünü gündeme getirebilecektir.

4. Şüpheli İşlem Bildiriminde Bulunulduğunun Açıklanmaması

Şüpheli işlem bildirim sisteminin etkin bir şekilde yürütülmesi açısından şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun veya bulunulacağına açıklanmaması, yani üçüncü kişilere bildirilmemesi büyük önem taşımaktadır. Bildirimin ifşa edilmemesi ile murat edilen, şüpheli işlemde bulunulan kişilerin haklarında bildirimde bulunulduğuna ilişkin bilgiye erişmemeleridir.

Şüpheli işlem bildiriminin ifşa edilmemesi, 5549 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile yasaklanmıştır. Söz konusu maddede, “*yükümlülerin, şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar da dâhil hiç kimseye açıklayamayacakları*” hüküm altına alınmıştır. Bu yasağa aykırı davranışlar ise hapis ve adli para cezasını gerektiren eylemler olarak belirlenmiştir.

5. Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu

Bu suç TCK'nın 281. maddesinde yer almaktadır. İlgili düzenlemeye göre:

“(1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) İlişkin olduğu suç nedeniyle hüküm verilmezden önce gizlenen delilleri mahkemeye teslim eden kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle verilecek cezanın beşte dördü indirilir”

Söz konusu madde hükmünde, “*daha önce işlenmiş olan bir suçun delil ve eserlerinin yok edilmesi, silinmesi, gizlenmesi, değiştirilmesi veya bozulması*” şeklinde seçimlik fiillerin yer aldığı bağımsız bir suçta yer verilmiştir¹⁶⁷. Seçimlik

¹⁶⁵ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Mevzuatı cilt I*, s. 522.

¹⁶⁶ Tuğçe İlhan, *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*, (Antalya: Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021), s. 118.

¹⁶⁷ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 997.

fillerden birinin somut olayda gerçekleşmesi, suçun oluşması için yeterlidir. Kas-ten işlenebilen bir suçtur. Kişi suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunu bilerek ve isteyerek işleyebilecektir. Taksirle işlenmesi mümkün değildir.

Suçun konusu, daha önce işlenmiş olan bir suçun delil ve eserleridir¹⁶⁸. Buradan anlaşılması gereken, bir öncül suç bulunmasıdır.

Suçun meydana gelmesi için yok edilen, değiştirilen veya gizlenen şeyin mutlaka delil değerine sahip olması gerekir. Delil değerine sahip olmayan herhangi bir şeyin yok edilmesi, gizlenmesi veya değiştirilmesi gibi hareketler suçun oluşmasına vücut vermez.

Konumuzla ilgili olan husus, şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda bu suçun unsurlarının oluşup oluşmadığıdır. Aklama suçunun tespiti açısından, öncül suçtan elde edilen bulgular, soruşturma ve kovuşturma organları için delil niteliğindedir. İlgili görevlinin bildirim sorumluluğu kapsamı içerisinde gerçekleştirilmek istenen iş ve işlemlerin tespiti, bunlara ilişkin bilgi ve belgelerin muhafazası ve ibrazı da önem arz etmektedir.

İlgili görevlinin suç işlemek suretiyle elde ettiği malvarlığı değerlerini, gerçeğin açığa çıkmasını önlemek amacıyla yok etmesi, gizlemesi, değiştirmesi veya bozması halinde 281. madde uyarınca cezalandırılması gerekir¹⁶⁹. Burada önem arz eden husus, ilgilinin şüpheli işlem bildiriminde bulunmama şeklindeki ihmali hareketini hangi amaç ve gaye ile gerçekleştirdiğidir. Zira suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunda failin kanunda tanımlanan seçimlik hareketleri hakikatin ortaya çıkmasının engellemek amacıyla işlenmesi manevi unsur kapsamında aranmaktadır¹⁷⁰.

SONUÇ

Şüpheli işlem bildirimini, suçtan elde edilen gelirlerin aklanması ile terörün finansmanının önlenmesi bakımından en önemli tedbirlerden biridir. Şüpheli işlem bildiriminin, aklanması istenen ekonomik değer için öncül suçtan elde edilmesi şartına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesi ile eşik yöntemi benimseyerek alt sınırı bir yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren suçları öncül suç olarak belirlediğinden bahsetmiştik. Bu anlamda, yükümlülerin hangi suç için öngörülen hapis cezasının alt sınırının bir yıl ve üzeri olduğu değerlendirmesini yapmalarını beklemek pratik olarak mümkün olmadığı gibi, teknik anlamda da çok zordur.

¹⁶⁸ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 998.

¹⁶⁹ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 1007.

¹⁷⁰ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 1003.

Uygulamada yükümlülerin şüphe veya şüpheliyi gerektirecek hususu tespit etmelerinin akabinde öncül suça ilişkin değerlendirme yapmaksızın bildirimde bulunmalarının uygun olacağı kanaatindeyiz. İlgili görevliyi tereddüde düşüren bu belirsizlik, yapılacak mevzuat değişikliği ile giderilmelidir.

Yükümlülerin hangi işlemlerle ilgili bildirimde bulunacağı hususu önemli bir sorundur. Şüphe veya şüpheliyi gerektirecek hususun varlığının tespitinin işlemleri gerçekleştirenin subjektif değerlendirmelerinden ileri gelmesi ve objektif belli şartlara bağlanmamış olması, sistemin etkili ve sağlıklı yürümesinin önündeki önemli problemlerdendir.

MASAK tarafından sıklıkla gerçekleştirilen aklama tiplerine ilişkin rehber ve tebliğler bu amaca yönelik ise de gelişen teknoloji ve getirdiği imkanlar her geçen gün yeni aklama biçimlerini beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan, özellikle finansal kuruluşlardan olan bankalar şüpheli işlemleri belirlemek amacıyla çeşitli parametreleri hesaplayan ve bu hususta ilgili görevlileri uyarıcı yazılım veya programlardan yararlanmaktadır. Buna rağmen son dönemde dijital varlıklar/Kripto paralar ile hiçbir denetime tabi olmadan kolaylıkla suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin amlandığı ve terör örgütleri ile her türlü suç örgütünün bu yöntemle kaynak sağlayarak yasadışı faaliyetlerine finans sağladığı düşünüldüğünde en kısa sürede uluslararası anlamda ve ulusal mevzuatımızda bu durumların göz önünde bulundurulması suretiyle tedbir alınması ve düzenlemeler yapılması gerektiği açıktır. Bu bağlamda dijital para platformu işleten kuruluşlar veya aracı şirketler ile bunların kullandığı hesapların da denetim altına alınması gerekmektedir. Çünkü bu kuruluşlar tarafından da kullanılan banka hesapları bulunmaktadır. Banka hesabı dışında çeşitli yazılımlar üzerinden dijital para alım-satımı yapılması ihtimaline binaen buna ilişkin de bir denetim mekanizması geliştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde günün koşullarına uymayan ve gelişmelerin doğurduğu yeni suç işleme yöntemleri/yeni aklama yöntemlerine karşı işlevsiz kalan kanuni düzenlemeler olacaktır. Bu durum kanuni düzenlemelerin konulu amaçlarına ulaşamamasını sonuçlayacaktır.

Örneğin, kara listede yer alan bir ülkenin on farklı banka hesabından Türkiye'deki tek bir hesaba belli aralıklarla para transferi yapılması halinde, bunu tespit eden ve ilgili uyum görevlisini uyarıcı programlar kullanılmaktadır. Bunun gibi belirlenmiş çeşitli senaryolar, yazılım tarafından tip işlemler olarak kontrol edilmektedir. Bu tür uygulamaların, şüpheli işlem bildirimlerinin gelişimi açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Ancak içinde insani değerlendirme bulunmayan bu tür yöntemlerin, bildirim usulü bir işlem haline gelmesine sebep olduğunu ifade etmek gerekir. Günün koşullarına ve teknolojik gelişmeler ışığında yapay zeka uygulamalarının gelişimine bağlı olarak daha doğru sonuçların alınması da mümkün olacaktır. MASAK'a 2019 yılında 203.786 şüpheli işlem bildiriminde

bulunulması karşısında 174.764 işlem bankalarca yapılmış ve 19.834'ü hakkında rapor hazırlanmıştır¹⁷¹. 2020 yılında ise 237.531 şüpheli işlem bildiriminde bulunulmuştur. Bu bildirimlerin 182.828'i bankalarca gerçekleştirilmiştir. 2020 yılında yapılan bildirimlerin 10.298'i hakkında rapor hazırlanmıştır.¹⁷²

Uyum görevlilerinin bildirim yükümlülüğü kapsamında her an bir idari yaptırımla karşılaşma riskinin varlığı da ilgilileri gerçekleştirilmek istenen işlemle ilgili başkaca bilgi toplama gereksinimi duymadan doğrudan bildirimde bulunmaya itmektedir. Tüm bu hususlar, şüpheli işlem bildirim sistemi usuli bir şekilde yürütüldüğünü bize göstermektedir.

Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yaptırımının ne olacağı hususu çalışmamızın önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Belirttiğimiz gibi, yükümlülüğün ihlali 5549 sayılı Kanun'da kabahat olarak düzenlenmiştir. Ancak ilgili görevlinin gerçekleştirilmek istenen işlemle ilgili hangi amaçla bildirimde bulunmadığının tespiti, cezai sorumluluk anlamında önem arz etmektedir.

Kanımızca, şüphe veya şüpheli gerektirecek hususun varlığı noktasında ilgilide oluşan kanaat üzerine bildirimde bulunmama, özen ve dikkat yükümlülüğünün yerine getirilmemesi olup, 5549 sayılı Kanun kapsamında kabahat sorumluluğunu gerektirir. Ancak suç gelirin aklandığını bilen veya fark eden ilgilinin bildirimde bulunmaması ise suçu bildirmeme suçunun işlendiğini gündeme getirecektir. Bu duruma uygulamada rastlanmamış olmasının yanında, ispatının da çok zor olduğunu belirtmeliyiz. Ancak bu durumun teorik olarak gerçekleşmesinin mümkün olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.

¹⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu, erişim: <https://masak.hmb.gov.tr/faaliyet-raporlari>, (E.T. 12.05.2021).

¹⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu, erişim: <https://masak.hmb.gov.tr/faaliyet-raporlari>, (E.T. 12.12.2021).

KAYNAKÇA

- Aksakal, Mehmet. *Karapara Aklama Suçu ile Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri*, (Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2020)
- Atlı, Hatice. *Suç Gelirlerinin Aklanmasında Bankaların Rolü*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013)
- Arslan, Çetin ve Aydın, Devrim. *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama ve Terörün Finansmanı Suçları*, (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2021)
- Artuk, Mehmet Emin ve Gökçen, Ahmet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021)
- Aydın, Sermet. Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Kapsamında Müşterinin Tanınması Prensibi. *Bankacılar Dergisi*, S. 65, (2008) s. 66-88.
- Aykın, Hüseyin. Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi, *Bankacılık Dergisi*, S. 65.
- Aykın, Hüseyin. *Aklama ve terörün finansmanı ile mücadelenin küresel boyutu*. TC Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık, 2010.
- Aytekin İnceoğlu. Ekonomik Suçlar. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(1), (2020), 119-163.
- Aytekin İnceoğlu. Bankacılık Sırrının Açıklanması Suçu (Bankacılık Kanunu M.159)”. C. Şahin, İ. Özgenç ve F. Turhan (Ed.), *Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler - C: I - II* içinde, Ankara: Seçkin Yayıncılık. (2020).
- Balcı, Murat ve Çakır, Kerim. Kripto Paraların Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması. *Ceza Hukuku Dergisi*, 16(46), (2021), s. 311-332.
- Başak, Ramazan. *50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi*. Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 206, 1998.
- Çakır, Kerim. *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Değirmenci, Olgun. *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Dönmez, Uğur. *Karapara ve Türkiye’de Karaparanın Aklanması ile Mücadele*, İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Dülger, Murat Volkan, *Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar* Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Dülger, Murat Volkan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul: Hukuk Akademisi, 2021.
- Ercan, Kürşat Türker. *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Erol, Eda. *Suç Gelirinin Aklanması Sürecinde Bankacılık Sisteminin Rolü*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.

- Hafizoğulları, Zeki ve Özen Mustafa, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar*, US-A Yayıncılık, 2016.
- Genç, Fatma Umay. *Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Elkonması ve Müsaderesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve Türk Hukuku* Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Genç, Fatma Umay. Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhmali Halinde Yükümlünün Ceza Hukuku Sorumluluğu. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25 (4), 2021, 613-653.
- Gödeklî, Mehmet. *Terörizmin Finansmanı Suçu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Güner, Sedat. *Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması*, Ankara: Bilgi Yayıncılık, 2003.
- İlhan, Tuğçe. *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*, Antalya: Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021.
- Kangal, Zeynel. Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu, *Ceza Hukuku Dergisi*, (24), 2014.
- Koca, Mahmut ve Üzülmöz, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Kocasakal, Ümit. *Karapara Aklama Suçu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.
- Kocasakal, Ümit, Suçu Bildirmeme Suçları, İstanbul: Vedat Yayınevi, 2017.
- Kolcu, Selahattin. *Suç Bildirmeme Suçu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Kuru, Murat. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesinde Şüpheli İşlem Bildirimi ve Avukatlık Mesleği İlişkisi, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(195), 2020, 1773-1811.
- Kurt, Selin. *Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu*, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Özbek, Veli Özer. *Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap - Genel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Özgenç, İzzet. *Suç Örgütleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Özgenç, İzzet. *Sonuç ve Değerlendirme*. C. Şahin, İ. Özgenç ve F. Turhan (Ed.), *Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler - C: I - II* İçinde, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Özgenç, İzzet. Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, MASAK'ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25 (3), 2021, 273-328.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Mevzuatı Cilt I*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

- Palabıyık, Deniz Çiçek. () “MASAK Kripto Para Borsası Thodex’in Banka Hesaplarına Dün İtibarıyla Bloke Koydu”, 8 Mayıs 2021, E. T.: 22.04.2021, Web: <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/masak-kripto-para-borsasi-thodexin-banka-hesaplarina-dun-itibariyla-bloke-koydu/2217269> Adresinden Edinilmiştir.
- Tezcan, Durmuş vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Turinay, Faruk. Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2015, 39-84.
- Turinay, Faruk. *Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Ünver, Yener. *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Yılmaz, Sacit. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, *Ankara Barosu Dergisi*, (11), 2011.
- Yurtlu, Fatih. Suçu Bildirmeme Suçu. *Dr. Dr. H.C. Silvia Tellenbach’a Armağan İçinde*, Yazar Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoğlu, İzzet Özgenç, Adem Sözüer ve Faruk Turhan, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Yurtlu, Fatih. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçları Bakımından Teori ve Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme. C. Şahin, İ. Özgenç ve F. Turhan (Ed.), *Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler - C: I - II* İçinde, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.